

VILNIAUS UNIVERSITETAS TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS KATEDRA

Violetos Rasimavičiūtės
V kurso baudžiamosios teisės
Studijų šakos studentės

Magistro darbas

**BAUDŽIAMOJI ATSAKOMYBĖ UŽ NETEISĖTĄ DISPONAVIMĄ
NARKOTINĖMIS IR PSICHOTROPINĖMIS MEDŽIAGOMIS**

Criminal Liability for Illegal Possession of Narcotic Drugs or Psychotropic Substances

Vadovė: lekt.dr. Andželika Vosyliūtė

Recenzentas: lekt. Dainius Stasiulis

Vilnius

2016

TURINYS

ĮVADAS	3
1. Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis samprata	6
1.1 Baudžiamųjų įstatymų susijusių su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis raida	6
1.2. Ypatumai Europoje ir Lietuvoje.....	9
2. Neteisėto disponavimo rūšiniai požymiai	19
2.1. Neteisėto disponavimo objektyvieji požymiai.....	19
2.1.1. Neteisėtas narkotinių ir psichotropinių medžiagų objektas	19
2.1.2. Neteisėtas narkotinių ir psichotropinių medžiagų dalykas	21
2.1.3. Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis	24
2.2. Neteisėto disponavimo subjektyvieji požymiai.....	34
2.2.1. Neteisėto disponavimo subjektas	34
2.2.2. Neteisėto disponavimo kaltės nustatymas, tikslas ir motyvas.....	37
3. Baudžiamieji teisiniai padariniai už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis	44
3.1. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą.....	44
3.2. Bausmės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą	48
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	56
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SARAŠAS	58
SANTRAUKA	64
SUMMARY	65
PRIEDAI	66

IVADAS

Iš tiesų narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimo problema Lietuvoje yra gvildinama įvairiais aspektais, tačiau išsami šios problemos analizė atskleidžiama tik keliuose mokslinės literatūros darbuose. Narkotinių ar psichotropinių medžiagų neteisėtas vartojimas ir šių medžiagų kontrolė yra prieštaringa ir gana politizuota tema. Jau ne vienerius metus pasaulyje kalbama apie tai, kad sveikatos ir socialine prasme toks „karas prieš narkotikus“ yra neveiksmingas, o į baudimą nukreiptą valstybės narkotikų politiką reikia keisti į gydymo ir socialinių paslaugų prieinamumą bei plėtrą. Lietuvos teisės instituto tyrėjas Mindaugas Lankauskas pabrėžė būtinybę plėsti alternatyvų bausmėms galimybes už narkotikų vartojimą ir disponavimą be tikslo platinti.

Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis iš esmės yra žalingas svarbiems visuomenės ir valstybės interesams ir gali pasireikšti įvairiais aspektais, tai yra neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų daroma žala sveikatai ir šių medžiagų vartojimo padariniais.

Temos aktualumą taip pat patvirtina paskutiniu metu priimtų teisės aktų pakeitimai, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso pakeitimus, atsakomybė už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis nuo 2017 m. sausio 1 d. bus numatyta tik Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, o už šių medžiagų neteisėtą vartojimą paliekama administracinė atsakomybė.¹

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXXVII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis“, yra numatyta 11 straipsnių, už įvairias nusikalstamas veikas, susijusias su narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis. Baudžiamoji atsakomybė diferencijuojama atsižvelgiant į tikslo platinti buvimą ar nebuvimą taip pat į šių medžiagų kiekį. Be to, baudžiamoji atsakomybė yra numatyta už narkotinių ar

---

¹ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. XXII-1869 2, 3, 4, 5, 6 IR 8 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras, 2016-03-29, nr. 6425.*

psichotropinių medžiagų platinimą nepilnamečiams taip pat įrenginių gaminimą, narkotinių priemonių vagystę, prievartavimą arba kitokį neteisėtą užvaldymą, lenkimą vartoti narkotines priemones, neteisėtą aguonų ar kanapių auginimą ir kt. Baudžiamojo kodekso XXXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“ 199 straipsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už narkotinių ar psichotropinių medžiagų bei jų pirmtakų (prekursorių) kontrabandą.

Tačiau atsižvelgiant į nagrinėjamos temos formuluotę ir remiantis neteisėto disponavimo samprata, pagrindinis darbo tyrimo objektas yra Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXXVII skyriaus „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis <...>“, 259, 260, 261 ir 269 straipsniai, numatantys baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimą.

Pagrindinis darbo tikslas yra išanalizuoti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259, 260, 261 ir 269 straipsnių normas, numatančias baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimą, sudėties požymius ir istorinę raidą nacionaliniu lygiu bei pateikti visapusišką ir išsamią analizę Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259, 260, 261 ir 269 straipsnių, remiantis tarptautinių konvencijų ir kitų valstybių požiūriu.

Atsižvelgiant į šio darbo tikslą, bus siejami šie uždaviniai:

1. Pateikti narkotinių ir psichotropinių medžiagų neteisėto disponavimo sampratą, baudžiamųjų įstatymų susijusių su neteisėtu šių medžiagų disponavimu istorinę raidą Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose;
2. Palyginti Lietuvos ir kitų Europos valstybių baudžiamosios atsakomybės ypatumus už neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimą;
3. Atskleisti veikų, susijusių su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu, objektyvius ir subjektyvius taip pat kvalifikuojančius sudėties požymius ir jų įtaką veikų kvalifikavimui;
4. Išanalizuoti bausmių rūšis už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis ir išsiaiškinti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygas.

Svarbiausi šiame darbe šaltiniai, kuriais yra remtasi tai yra, Lietuvos Respublikos baudžiamieji kodeksai (senieji ir naujasis), Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių

medžiagų kontrolės įstatymas, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas, dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo bei dėl kiekio nustatymo taip pat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato išaiškinimai ir apžvalgos. Tarptautinės teisės aktai, tai yra Jungtinių Tautų konvencijos, kai kurių kitų Europos šalių baudžiamieji kodeksai. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjama tema yra vos viena kita atlikta išsami analizė, didžiausias dėmesys buvo sutelktas Mindaugo Lankausko bei Editos Gruodytės pozicijoms. Tai pat svarbią reikšmę užėmė statistiniai duomenys, kuriais remiantis buvo sudaryta šios nusikalstamos veikos subjekto charakteristika.

Analizuojant baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis buvo taikyti šie metodai: istorinis, pateikiant normų, reglamentuojančių baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis raidą, skirtingais Lietuvos valstybės laikotarpiais; sisteminis analizės metodas taikytas nagrinėjant neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis baudžiamosios atsakomybės probleminius aspektus; lyginamasis metodas buvo naudojamas analizuojant Lietuvos ir kitų Europos šalių baudžiamuosius įstatymus, teismų praktikas, mokslines doktrinas bei įvairių teisės mokslininkų nuomones baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą šių medžiagų disponavimą klausimais; naudojant loginį metodą buvo išsiaiškintas teisės normų turinys, padaryti apibendrinimai ir pateikti pasiūlymai; naudojant statistinio tyrimo metodą, lentelėse buvo pavaizduota įvairi informacija, susijusi su neteisėtu disponavimu šiomis medžiagomis, taip pat atsižvelgiant į tai buvo sukurta šios nusikalstamos veikos subjekto charakteristika.

Šio darbo originalumas pasireiškia tuo, kad analizuojant baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, pasitelkiant teisės aktų analizę bei įvairių mokslininkų darbus ir pozicijas, buvo išryškinti šios nusikalstamos veikos reglamentavimo trūkumai, o pateiktos išvados suteikia galimybę apsvarstyti ir pasirinkti teisingesnes ir veiksmingesnes pozicijas dėl šios nusikalstamos veikos reglamentavimo baudžiamajame kodekse, remiantis tarptautinių konvencijų nuostatomis ir kai kurių Europos valstybių patirtimi.

1. Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis samprata

1.1. Baudžiamųjų įstatymų susijusių su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis raida

Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose įstatymuose vystėsi iš lėto ir tokių baudžiamųjų veikų, numatytą dabartiniame baudžiamajame kodekse, susiformavimą, galima būtų suskirstyti į tam tikrus etapus, atsižvelgiant į valstybės istorinę raidą bei nepriklausomos Lietuvos baudžiamųjų įstatymų plėtojimąsi.

Pirmasis etapas apima nepriklausomybės laikotarpį, nuo 1931 m., kuomet buvo priimtas Svaigiųjų vaistų įstatymas, iki 1940 m. Antrasis sovietinės okupacijos laikotarpis nuo 1940 m. iki 1990 m. Trečiasis, nepriklausomybės laikotarpis nuo 1990 m. iki 2003 m. gegužės 1 d. Ir ketvirtasis etapas, įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui.

Itin reikšmingi yra paskutiniai laikotarpiai, kuomet normos, už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis buvo išplėtos ir apėmė naujesnes veikas taip pat šių nusikalstamų veikų dalyko samprata buvo suprantama plačiau. Baudžiamoji atsakomybė nustatoma atsižvelgiant į nusikalstamos veikos tikslo buvimą ar nebuvimą, šių medžiagų kiekį ir rūšį. Taip pat pastebimas baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą sankcijų griežtėjimas, bei priverstinio gydymo pakeitimas savanorišku.

Pirmajame etape, baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių medžiagų disponavimą, buvo numatyta 1931 m. Lietuvos Respublikos svaiginamųjų vaistų įstatyme.² Šio įstatymo atsiradimą įtakojo tai, kad tais pačiais metais, Lietuvos Respublikos atstovai prisijungė prie Jungtinių Tautų tarptautinės konvencijos, dėl narkotinių medžiagų gamybos ribojimo ir platinimo reguliavimo.³ Šios konvencijos tikslas buvo apriboti narkotikų gamybą kiekiais, reikalingais gydymo ir mokslo tikslams.

---

² KAVOLIS M.; BIELIACKAS S. *Baudžiamasis statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais. Sudarytas iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo bei kitų aiškinimų.* Kaunas: Gutmano knygynas, 1934 m. Psl. 362.

³ Convention for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drug. 1931 m. Prieiga per internetą: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-8-a&chapter=6&lang=en

Remiantis Jungtinių Tautų tarptautine konvencija, Lietuvos Respublikos svaiginamųjų vaistų nusikaltimo dalyku tampa visi konvencijoje išvardinti narkotikai. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių medžiagų disponavimą buvo numatyta už šių medžiagų gaminimą, įvežimą, išvežimą, pirkimą, pardavimą ar kitokį perleidimą ar laikymą. Darytina išvada, kad net ir pirmajame baudžiamajame įstatyme, reglamentuojančiame baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą narkotinių medžiagų disponavimą, jau buvo numatytos pagrindinės alternatyvios veikos, kurios yra labai panašios į dabartiniame kodekse įrašytas veikas.

Antrajame etape, baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių medžiagų disponavimą, buvo išplėtota naujomis veikomis, nusikalstamos veikos dalyku tampa ne tik narkotinės, bet ir psichotropinės medžiagos. Baudžiamoji atsakomybė nustatoma atsižvelgiant į tikslo buvimą ar nebuvimą, į nusikalstamos veikos subjekto savybes ir į šių medžiagų kiekį.

Sovietinės okupacijos laikotarpiu, Lietuvoje galiojo Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas, kuriame buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už narkotinių medžiagų auginimą be atitinkamo leidimo, taip pat už šių medžiagų gaminimą, laikymą parduoti ir pardavimą be reikiamo leidimo.⁴ 1961 m. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamajame kodekse, buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių medžiagų siuntimą paštu ar bagažu, už šių medžiagų laikymą ir už narkotinių medžiagų kontrabandą.⁵

Nuo 1972 m. buvo numatyta galimybė priverstinai taikyti gydymą nuo narkomanijos. Taip pat padaryti šio baudžiamąjo kodekso pakeitimai, įtraukiant naujas nusikalstamas veikas, tai yra baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta už neteisėtą narkotinių medžiagų gaminimą, įgijimą, laikymą ir grobimą. Taip pat už teisėtą šių medžiagų laikymą, išdavimą ir gabenimą taisyklių pažeidimą.

Visgi reikšmingiausi pokyčiai šiame etape buvo padaryti 1975 m., remiantis Lietuvos Tarybų Sąjungos Aukščiausiojo Tarybos Prezidiumo įsakymu, dėl kovos su narkomanija stiprinimo.⁶ Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių medžiagų disponavimą buvo numatyta atsižvelgiant į tai, ar nusikalstamos veikos subjektas turėjo tikslą ar neturėjo tikslo šias medžiagas realizuoti, taip pat atsižvelgiant į subjekto savybes, tai yra, ar jis buvo

---

⁴ Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Lietuvos Tarybos Socialistinės Respublikos teisingumo ministerija. Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla. 1952. Psl. 69-70.

⁵ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla. 1961.

⁶ Lietuvos Tarybų Sąjungos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakymas, dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamąjo kodekso pakeitimų. *Valstybės žinios*, 1975, Nr. 30-300.

recidyvistas ar priklausė bendrininkų grupei arba atsižvelgiant į tarnybinę padėtį. Baudžiamoji atsakomybė nustatoma atsižvelgiant į objektyvius nusikalstamos veikos požymius, pavyzdžiui, ar ši nusikalstama veika buvo padaryta panaudojant smurtą. Taip pat atsižvelgiant į dalyko kiekį, neturint tikslo šias medžiagas platinti ir įtraukiant baudžiamąją atsakomybę už lenkimą vartoti šias medžiagas.

Remiantis 1971 m. Jungtinių Tautų psichotropinių medžiagų konvencija⁷, 1987 m. Lietuvos Tarybų Sąjungos Respublikos baudžiamajame kodekse buvo numatyta galimybė, ne tik bausti už šiuos nusikaltimus, bet ir suteikti gydymosi galimybes. Jeigu asmuo, savanoriškai atiduoda narkotines medžiagas ir kreipiasi į įstaigą dėl gydymosi, jis atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių medžiagų vartojimą, įgijimą, laikymą, gabenimą ir siuntimą, nemedicininiais tikslais.⁸ Taigi šiuo pakeitimu, matyti, kad baudžiamoji politika už neteisėtą narkotinių medžiagų disponavimą švelnėja, siekiama ne tik nubausti asmenį, bet ir suteikti gydymosi galimybes.

Trečiajame etape, numatant baudžiamąją atsakomybę už narkotinių medžiagų disponavimą, svarbiausi pakeitimai įvyko 1998 m.⁹ Baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta ne tik už narkotinių medžiagų neteisėtas veikas, bet ir už psichotropinių medžiagų neteisėtas alternatyvias veikas. Taip pat įtraukiant naujas veikas, kaip kitoks platinimas, kuris gali apimti ne tik pardavimą, bet ir pavyzdžiui, dovanojimą, skolos sumokėjimą ar pan. Šio kodekso 232¹ straipsnio 5 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą ypač stiprių psichotropinių ar narkotinių medžiagų, sukeliančių pavojų gyvybei, gaminimą, pardavimą ar kitokį platinimą.

Remiantis 1998 m. Jungtinių Tautų konvencija, dėl kovos su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų apyvarta¹⁰, prie kurios yra prisijungusi Lietuvos Respublika, buvo padarytas baudžiamąjo kodekso papildymas 232¹⁰ straipsniu, pagal kurį, baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta ir už narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakus.¹¹ Taip pat baudžiamoji atsakomybė nustatoma atsižvelgiant į narkotinių ar psichotropinių medžiagų rūšį, už draudžiamų medžiagų vartoti sveikatos priežiūros tikslams, buvo baudžiama griežčiau.

---

⁷ Convention on Psychotropic Substances, Vienna 1971.

⁸ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakymas, dėl Lietuvos Tarybų Sąjungos Respublikos baudžiamąjo kodekso pakeitimų. *Valstybės žinios*, 1987. Nr. XI-1788.

⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamąjo kodekso 8¹, 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231¹, 231³, 232², 232⁴, 232⁵, 232⁶, 234, 234¹, 234², 234³, 234⁴, 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132¹, 214¹, 312¹, 321² straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 17-397.

¹⁰ Lietuvos Respublikos 1998 metų Jungtinių Tautų konvencijos, dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta ratifikavimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 38-996.

¹¹ Lietuvos Respublikos baudžiamąjo kodekso papildymo 232¹⁰ straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 66-213.

Tačiau atsižvelgiant į ratifikuotų konvencijų tikslus, siekiama griežčiau bausti narkotinių ar psichotropinių medžiagų platintojus, o asmenis, kurie turi priklausomybę nuo šių medžiagų paskatinti gydytis ir su tam tikromis sąlygomis atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės.

Ketvirtajame etape, reglamentuojančiame baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, išryškėjo esminiai naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimai, kuriuos žinoma sąlygojo šiuolaikinės baudžiamosios politikos tendencijos.

Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis dalykas atitinka tarptautinėse konvencijose esančią tvarką. Nusikaltimai susiję su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis skirstomi į baudžiamuosius nusižengimus ir nusikaltimus. Taip pat įtraukiant naujas nusikalstamas veikas, dėl neteisėto disponavimo šiomis medžiagomis, platinant nepilnamečiams ir perdirbant šias medžiagas. Naujajame baudžiamajame kodekse, baudžiamoji atsakomybė nustatoma atsižvelgiant į šių medžiagų kiekį, tai yra, nedidelį, didelį ir labai didelį, remiantis įsakymu, dėl narkotinių ar psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ar labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų.¹²

1 lentelė. Lyginamoji 1961 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, 2003 m. balandžio 31 d. redakcija ir naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso analizė¹³

1.2. Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą ypatumai Europoje ir Lietuvoje

Europos Sąjungai priklausančių valstybių požiūris į narkotikų kontrolę yra gana skirtingas ir priklauso nuo daugelio veiksnių, tokių kaip, teisinio reguliavimo tradicijos ar baudžiamosios teisės formavimosi. Todėl, atsižvelgiant į tai, kokį teisinį politinį režimą palaiko valstybė galima išskirti tris pagrindines kryptis, kurios vyrauja Europos Sąjungos valstybėse, tai liberalioji, griežtoji ir mišri. Tačiau pastebėtina, kad nagrinėjamų valstybių

---

¹² Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro įsakymas, dėl narkotinių ar psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ar labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 41-1899.

¹³ Lyginamoji 1961 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, 2003 m. balandžio 31 d. redakcija ir naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso analizė. (259 straipsnio 1 dalies, 259 straipsnio 2 dalies, 259 straipsnio 3 dalies, 260 straipsnio 1 dalies, 260 straipsnio 2 dalies, 260 straipsnio 3 dalies, 261 straipsnio atitinkamai su senuoju Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsniais). *Žiūrėti PRIEDUOSE*.

baudžiamoji politika turi ir tam tikrų bendrų bruožų, tai yra baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, turint tikslą šias medžiagas platinti yra gana griežta, o į asmenis, kurie šias medžiagas vartoja tik savo poreikiams yra žiūrima atlaidžiau.

Remiantis tarptautinės teisės normomis, reglamentuojančiomis neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, valstybės narės, kurios yra ratifikavusios šias konvencijas, privalo imtis priemonių tam, kad sumažintų šių narkotinių ar psichotropinių medžiagų pasiūlą bei paklausą.¹⁴ Šių konvencijų pagrindinis tikslas yra žmonijos sveikata ir gerovė, o valstybės narės privalo, laikydamosios savo konstitucinių apribojimų, užtikrinti kontroliuojamų medžiagų prieinamumą medicinos ir mokslo reikmėms, tačiau taip pat turi užkirsti kelią šių medžiagų neteisėtai gamybai, prekybai ir piktnaudžiavimui, o už šiuos rimtus teisės pažeidimus turėtų būti taikomos atitinkamos bausmės, kaip laisvės atėmimas.¹⁵ Vadovaujantis konvencijos nuostatomis, matyti, kad įpareigojimai yra gana griežti, tačiau konvencijos nuostatos, valstybėms narėms suteikia tam tikrą laisvę, formuojant narkotikų kontrolės politiką nacionaliniuose įstatymuose ir taip pat nedraudžia narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą savo reikmėms, be tikslo jas platinti. Tokie teisės pažeidimai prilyginami baudžiamajam nusižengimui arba valstybės narės gali suteikti kitokį reguliavimą šiam teisės pažeidimui. Remiantis Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija, kurioje numatyta, kad valstybės narės turi svarstyti įgyvendinimą priemonių, kurios skatintų teisės į sveikatą užtikrinimą ir mažintų laisvės atėmimo vietų perpildymą, įskaitant ir tokios priemonės, kaip narkotikų vartojimo bei disponavimo savo poreikiams dekriminalizavimas, todėl, darytina išvada, kad valstybės narės, kurios yra ratifikavusios šias konvencijas, atsižvelgdamos į savo konstitucinius principus ir teisinės sistemos politiką, gali numatyti skirtingą reglamentavimą už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, tačiau ypatingą dėmesį skiriant narkotinių medžiagų platintojams.¹⁶

Kaip jau buvo minėta anksčiau, Europos valstybėse vyrauja trys pagrindiniai teisiniai režimai, dėl narkotinių ar psichotropinių medžiagų neteisėto disponavimo reglamentavimo.

---

¹⁴ 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 51-1768. 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 50-1743. 1988 m. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija Dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 38-1004.

¹⁵ Tarptautinė narkotikų kontrolės taryba. Tarptautinės narkotikų kontrolės galimybių ataskaita. Pakankamų galimybių užtikrinimas medicinos ir mokslo tikslams. E/INCB/2010/1 priedas 1). Psl. 1.

¹⁶ Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija. Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų. 2015, *Iš autentiškas vertimas Vyriausybės kanceliarijos administracijos departamentas*.

Šiame skyriuje pagrindinis dėmesys bus sutelkiamas toms valstybėms, kurių teisinis reglamentavimas, dėl minėtų medžiagų yra labai skirtingas. Remiantis Mindaugo Lankausko įžvalgomis, konkrečios politikos narkotikų kontrolės atžvilgiu pasirinkimas priklauso nuo daugelio veiksnių, pavyzdžiui, anglasoskų šalims apskritai būdinga griežta baudžiamoji politika, gana griežtą Rytų Europos politiką gali lemti ir posovietinis palikimas ar konservatyvesnės visuomenės pažiūros į narkotikų vartojimą.¹⁷

Valstybės narės, kurios numato liberalesnę požiūrį į neteisėtą disponavimą narkotinėmis medžiagomis yra dekriminalizavusios arba *de facto* legalizavusios narkotinių medžiagų, visų arba tik kai kurių, vartojimą savo reikmėms, pavyzdžiui, Nyderlandai, Portugalija, Čekija, Ispanija, Estija.¹⁸ Griežtajam teisės režimui priklauso valstybės narės, kurios numato itin griežtas sankcijas už narkotinių medžiagų disponavimą, pavyzdžiui, Švedija, Jungtinė Karalystė, Lenkija, Norvegija. Na, o mišriam teisės modeliui priklauso valstybės narės, kurios, už narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą savo reikmėms numato švelnesnę baudžiamąją atsakomybę, o už disponavimą turint tikslą baudžia gana griežtai, pavyzdžiui, Vokietija, Lietuva.

Jau nuo 1976 m. Europoje Nyderlandai pasižymėjo gana liberaliu požiūriu į narkotikų kontrolės politiką, kurios pagrindiniai siekiai yra, narkotikų vartojimo prevencija, narkotikų vartotojų gydymas, žalos mažinimas narkotikų vartotojams, viešosios tvarkos pažeidimų, kuriuos daro narkotikų vartotojai, prevencija ir kova su narkotikų prekyba bei gamyba.¹⁹ Europos kontekste Nyderlandai ilgą laiką buvo vienintelė Europos valstybė, kuri dekriminalizavo prekybą narkotikais, tai yra, kanapėmis. Nors tai ir nėra narkotinių medžiagų legalizavimas, tačiau atitinkant valstybės keliamus reikalavimus, tokia prekyba yra leistina ir nedidelio kiekio vartojimas šių medžiagų neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Tačiau, kuomet šios medžiagos yra platinamos, baudžiamoji atsakomybė galima. Nyderlandų narkotikų kontrolės politika iš esmės remiasi žalos mažinimo doktrina.

Taip pat, kaip liberalios politikos atstovė, narkotikų kontrolės klausimais, galėtumėme priskirti ir Portugaliją, kurioje nuo 2001 m. visų narkotinių medžiagų vartojimas ir laikymas savo reikmės, nedidelio kiekio buvo dekriminalizuotas, tai yra, panaikinta baudžiamoji

---

¹⁷ LANKAUSKAS, Mindaugas. *Narkotikų kontrolės politika ir teisinių režimų ypatumai Europoje ir Lietuvoje*. Jurisprudencija, Teisės problemos, 2013. Nr. 2 (80).

¹⁸ LANKAUSKAS, Mindaugas. *Narkotikų kontrolės politika ir teisinių režimų ypatumai Europoje ir Lietuvoje*. Jurisprudencija, Teisės problemos, 2013. Nr. 2 (80).

¹⁹ National drug policy: The Netherlands. Goal and objectives. Prieiga per internetą: <http://www.parl.gc.ca/content/sen/committee/371/ille/library/dolin1-e.htm>

atsakomybė už šią veiką ir numatyta tik administracinė atsakomybė. Pagrindinis tokio reguliavimo tikslas yra paskatinti kuo daugiau nuo narkotinių medžiagų priklausomų asmenų gydytis, o asmenims, kurie epizodiškai padaro tokius nusizengimus, užkirsti kelią tokiam piktnaudžiavimui, paskiriant įvairias baudas ir nukreipimą gydytis.²⁰ Kaip matyti iš statistinių duomenų, toks narkotinių medžiagų dekriminalizavimas Portugalijoje yra laikytinas gana sėkmingu, remiantis atliktu poveikio tyrimu, pastebėtina, kad per penkerius metus nuo dekriminalizacijos, bent kartą bandžiusių vartoti narkotines medžiagas sumažėjo nuo 26 procentų iki 19 procentų, už kanapių vartojimą.²¹ Todėl darytina išvada, kad remiantis Portugalijos pavyzdžiu, tokios narkotikų kontrolės politikos laikymasis iš esmės situacijos nepablogino, o narkotinių medžiagų legalizavimo baimė dažnai yra susijusi su išankstine nuostata, kad esant galimybei legaliai įsigyti narkotinių medžiagų daugiau žmonių juos pradės vartoti.²²

Estijoje už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą, gaminimą, laikymą, įsigyjimą be gydytojo paskyrimo, nedideliais kiekiais yra numatyta bauda arba areštas iki 30 d. 2011 m. buvo priimtas Parlamento įstatymas, kuriuo buvo numatyta, kad asmeniui nuteistam už narkotinių medžiagų disponavimą iki 2 m. laisvės atėmimo bausme, yra numatyta šios bausmės alternatyva, tai yra, asmuo gali pasirinkti gydymosi kursą.

Kaip priešingą modelį Nyderlandų bei Portugalijos ir Estijos narkotikų kontrolės politikai, galėtumėme pateikti Švedijos pavyzdį. Remiantis Švedijos narkotikų kontrolės politika, matyti, kad pagrindiniai tikslai yra nukreipti į siekį apsaugoti vaikus ir suaugusiuosius nuo žalingo poveikio, vartojant narkotines ar psichotropines medžiagas, siekiama pagerinti galimybes gauti geresnes sveikatos priežiūros paslaugas, dėl minėtų medžiagų vartojimo. Taip pat siekiama sumažinti narkotinių medžiagų pasiūlą bei sumažinti vartotojų skaičių įvairiomis prevencinėmis programomis.²³ Baudžiamoji atsakomybė yra diferencijuojama atsižvelgiant į tai, kokio pavojingumo narkotine medžiaga ir koku kiekiu yra disponuojama, pavyzdžiui, už nesunkius nusikaltimus gali būti skiriama bauda arba laisvės apribojimas iki 6 mėn., sunkius iki 2 metų, o už labai sunkius nuo 2 m. iki 10 m.

---

²⁰ Drug Decriminalization in Portugal: A Health-Centered Approach. Prieiga per internetą: https://www.drugpolicy.org/sites/default/files/DPA_Fact_Sheet_Portugal_Decriminalization_Feb2015.pdf

²¹ GREENWALD, Glenn. *Drug Decriminalization in Portugal, Lessons for Creating Fair and Successful Drug Policies*. By the Cato Institute, 2009.

²² LANKAUSKAS, Mindaugas. *Narkotikų kontrolės politika ir teisinių režimų ypatumai Europoje ir Lietuvoje*. Jurisprudencija, Teisės problemos. 2013, Nr. 2 (80).

²³ National drug strategy: The Sweden. Prieiga per internetą: <http://www.emcdda.europa.eu/countries/sweden>

Remiantis Didžiosios Britanijos narkotikų kontrolės modeliu, matyti, kad yra du pagrindiniai siekiai, tai siekimas sumažinti neteisėtą narkotinių medžiagų vartojimą ir siekis gerinti sveikatos priežiūros paslaugas, tai yra, asmenims, turintiems priklausomybes. Baudžiamoji atsakomybė yra diferencijuojama atsižvelgiant į narkotinių medžiagų klases, kurios parodo skirtingų medžiagų pavojingumą. Pavyzdžiui, disponuojant A kategorijos narkotine medžiaga, sankcija gali siekti iki 7 m.²⁴

Įdomu pastebėti ir tai, kad Europoje egzistuoja netgi labai liberalus požiūris į narkotikų kontrolės politiką. Vienas narkotikų kontrolės legalizavimo judėjimas yra žinomas, kaip Frankfurto rezoliucija²⁵, kuri buvo pasirašyta 1990 m. Jos šalininkai teigia, kad ne narkotikai sukelia socialines ir biologines problemas, o jų draudimas gausina kriminalinius nusikaltimus, todėl narkotikų vartojimas turėtų būti priimtinas ir toleruojamas, nes nepakeisime žmonių elgesio.²⁶

Siekiant atremti narkotinių medžiagų legalizavimo šalininkų argumentus, 1993 m. Švedijos nusikaltimų prevencijos koordinavimo taryba pasiūlė analogiškai Paryžiaus institucijai įsteigti bendrą organizaciją, kuri koordinuotų šių Europos šalių kovą su narkotikais. Organizacija pavadinta „Europos miestai prieš narkotikus“ veiklą pradėjo 1994 m. ir tais pačiais metais priėmė Stokholmo rezoliuciją²⁷, kurios tikslai yra, pasisakyti prieš narkotikų legalizavimą, už naujus kovos su narkotikais metodus, už sveikatos priežiūros tobulinimą, už aktyvią ir ryžtingą prevencijos veiklą bei tarptautinio bendradarbiavimo plėtrą.²⁸ Manytina, kad iš tiesų kur kas priimtinesnė ir teisingesnė yra pastaroji rezoliucija.

Apžvelgiant mišraus modelio atstoves, matyti, kad narkotinių medžiagų vartojimas yra kriminalizuotas, tačiau dažniausiai laikomas nesunki nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu. Pavyzdžiui, Vokietijoje, narkotinių medžiagų vartojimas savo reikmėms, nėra laikomas nusikaltimu, tačiau narkotinių medžiagų įsigijimas yra laikomas nusikaltimu ir neatsižvelgiant į šių medžiagų kiekį asmeniui gali būti skiriama bauda arba laisvės atėmimas,²⁹

---

²⁴ National drug law: United Kingdom. Prieiga per internetą: <http://www.emcdda.europa.eu/countries/united-kingdom>

²⁵ Frankfurt resolution, 1990 m. Prieiga per internetą: <http://www.ukcia.org/politicsandlaw/frank.html>.

²⁶ Bulotaitė Laimutė, Narkotikų vartojimo prevencija bendruomenėje. Pirminės sveikatos priežiūros darbuotojo žinynas. Vilnius, Visuomenės sveikatos ugdymo leidykla „Sveikata“, 2002. Psl. 41.

²⁷ European Cities Against Drugs, Stockholm resolution, Prieiga per internetą: <http://www.ecad.net/mission-statement?showall=&start=1>

²⁸ Bulotaitė Laimutė, Narkotikų vartojimo prevencija bendruomenėje. Pirminės sveikatos priežiūros darbuotojo žinynas. Vilnius, Visuomenės sveikatos ugdymo leidykla „Sveikata“, 2002. Psl. 41.

²⁹ European Drug Policy: Analysis and case studies. Prieiga per intrnetą: <http://norml.org/component/zoo/category/european-drug-policy-analysis-and-case-studies>.

taip pat Vokietijoje esti ir tam tikrų ypatumų, kuomet asmuo, turintis priklausomybių nuo narkotinių medžiagų gali būti perduotas gydytis į specialią įstaigą arba asmens gydymas gali būti derinamas su laisvės atėmimu.³⁰

Plačiau aptarti norėtusi Lietuvoje vyraujančią narkotikų kontrolės politiką. Lietuvos narkotikų kontrolės politikos tikslai yra reglamentuojami Nacionalinėje narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010- 2016 m. programoje.³¹ Remiantis šia programa, pagrindinis narkotikų ir narkomanijos prevencijos tikslas yra stabdyti ir mažinti neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų bei jų pirmtakų (prekursorių) pasiūlą ir paklausą, narkomanijos plitimą, stiprinant asmens ir visuomenės švietimą, sveikatą ir saugumą.³² Pagal pasirinktą teisinio reguliavimo narkotikų kontrolės srityje modelį, Lietuva Europos kontekste nėra išskirtinė ir yra priskirtina prie mišrų narkotikų kontrolės modelį taikančių valstybių. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į tai, kad baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, turint tikslą šias medžiagas platinti yra vertinama gana griežtai, o šių medžiagų nedidelio kiekio disponavimas neturint tikslo, tai yra, disponuojant savo reikmėms yra vertinamas atlaidžiau. Tačiau, šių medžiagų vartojimas savo reikmėms, remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais nėra dekriminalizuotas ir už tokią veiką, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes gali būti taikoma baudžiamoji arba administracinė atsakomybė.

Už neteisėtą nedidelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, tai yra tik už šių medžiagų įgijimą ar laikymą be tikslo jas platinti yra numatyta ne tik baudžiamoji, bet ir administracinė atsakomybė. Todėl, baudžiamosios justicijos mokslininkams ar teisės taikytojams dažnai tenka spręsti klausimą, kokią atsakomybę parinkti kaltinamajam, esant labai panašiom aplinkybėm. Pastebėtina, kad ši problema buvo žinoma ilgą laiką ir nekartą aptarinėjama baudžiamosios teisės literatūroje, todėl manytina, kad šių dviejų teisės normų, reguliuojančias tas pačias veikas, buvimas turėjo būti išspręstas senai.³³ Pažymėtina, kad nuo

---

³⁰ ANDERSON, Steve. *EIU Political Science Review . European Drug Policy: The Cases of Portugal, Germany, and The Netherlands*. Psl. 4.

³¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. lapkričio 4 d. nutarimas, dėl Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010- 2016 m. programos patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 132-6720.

³² Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. lapkričio 4 d. nutarimas, dėl Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010- 2016 m. programos patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 132-6720. 3 skyrius, 31 straipsnis.

³³ GTUODYTĖ, Edita. *Takoskyra tarp administracinės teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje*. Jurisprudencija. 2007, 8 (98): 89-94; PEČKAITIS, S.J., GRUODYTĖ, E., *Naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso normų, reglamentuojančių atsakomybę už nusikaltimus, susijusius su disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, analizė ir tobulinimo kryptys*. Jurisprudencija.2003, 38 (30): 5-19.

2017 m. sausio 1 d. narkotinių ar psichotropinių medžiagų neteisėtas įgijimas ar laikymas bus numatytas tik Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, o narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimas be gydytojo paskyrimo bus numatytas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse.³⁴ Jeigu palygintume Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 2 dalį ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 44 straipsnį³⁵, matyti, kad jos praktiškai identiškos, tai yra sutampa tikslo nebuvimas, nedidelis kiekis ir tam tikros veikos, kaip įgijimas ir laikymas. Atrodytų taip, kad įstatymų leidėjas pasirinko lengviausią būdą atskirti šias veikas, tai yra, perkeldamas šių neteisėtų medžiagų įgijimą ir laikymą į baudžiamosios teisės sritį, palikdamas tik administracinę atsakomybę už šių medžiagų vartojimą.

Apžvelgus teisminę praktiką, pastebėtina, kad teismai kur kas dažniau taikydavo baudžiamąją atsakomybę, negu administracinę, už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių nedidelio kiekio medžiagų įgijimą ar laikymą, neturint tikslo šias medžiagas platinti.³⁶ Dažniausiai net nekildavo ginčų dėl galimybės taikyti administracinę atsakomybę, galbūt dėl to, kad vyravo tokia nusistovėjusi teisminė praktika.

Iš tiesų yra labai įdomus ir daug abejonių keliantis šis įstatymo leidėjo pasirinkimas, griežtinti baudžiamąją politiką už narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą. Juolab, kad nėra aišku kokių teisiniu pagrindu buvo naikinama administracinė atsakomybė už minėtas veikas. Kai kurių autorių nuomone, formalus pirmenybės šioje konkurencijoje suteikimas būtent baudžiamajai atsakomybei prieštarauja teisei logikai, todėl administracinės atsakomybės visiškai pakaktų tokioms veikoms įvertinti, o baudžiamosios teisės priemonių taikymas turi būti tik paskutiniu atveju, kai kitų teisės šakų priemonių nepakanka.³⁷

Todėl yra siūlytina naikinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 2 dalį ir numatyti tik administracinę atsakomybę už neteisėtą disponavimą nedidelio kiekio narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą, gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, ir gabenimą, neturint tikslo šias medžiagas platinti. Tokios pozicijos laikymasis sušvelnintų atsakomybę vartotojų atžvilgiu, o pastarieji būtų vertinami humaniškiau. Tai pat pagrindinis

---

³⁴ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo Nr. XXII-1869 2, 3, 4, 5, 6 IR 8 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016-03-29, nr. 6425.

³⁵ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 1985, Nr. 1-1.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje, nr. 2K-242/2007, nr. 2K-110/2007, Nr. 2K-148/2009.

³⁷ FEDOSIUKAS, Olegas. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė: teorija ir realybė*. Jurisprudencija. 2012, 19 (2): 715-738.

dėmesys būtų sutelkiamas narkotikų medžiagų platintojų atžvilgiu. Manytina, kad toks įstatymo pakeitimas atspindėtų baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio* priemonės funkciją, tai yra, veikos kurios nesukelia didelio pavojaus individui arba visuomenei yra šalinamos iš baudžiamosios teisės srities.³⁸ O taip pat, tokios pozicijos laikymasis neprieštarautų Lietuvos priimtiems tarptautiniams įsipareigojimams. Todėl darytina išvada, kad, kai padoromas mažareikšmis nusikaltimas, pavyzdžiui, esant ypač nedideliame kiekiui narkotinių ar psichotropinių medžiagų be tikslo jas platinti, teisės pažeidimo nebūtina laikyti nusikalstama veika.³⁹

Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXXVII skyriaus normomis, matyti, kad bausmės už šias nusikalstamas veikas yra gana griežtos ir kai kurių šio skyriaus straipsnių taikymas yra gana problematiškas.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą nedidelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, neturint tikslo šias medžiagas platinti ar kitaip parduoti. Ši neteisėta veika laikoma baudžiamuoju nusižengimu, kurios sankcijoje numatytos alternatyvios bausmės, kaip viešieji darbai arba laisvės apribojimas arba bauda ar areštas. Pagal 259 straipsnio 1 dalyje alternatyvias veikas minėtam straipsniui, numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, neturint tikslo jas platinti ar kitaip parduoti, kai narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekis viršija nedidelį kiekį. Šio nusikaltimo sankcijoje numatytos griežtesnės bausmės, tai yra bauda arba areštas arba laisvės atėmimas iki 2 metų. Teismai nustatydami šių medžiagų kiekį vadovaujasi Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu, dėl šių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų⁴⁰. Vadinasi, teismams yra suteikiama diskrecinė teisė, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes įvertinti narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekį ir nežymiai nukrypti nuo šių rekomendacijų, esant atitinkamoms bylos aplinkybėms. Pavyzdžiui, kuomet kaltinamasis disponuoja tik šiek tiek daugiau nei nedideliu kiekiu narkotinių ar psichotropinių medžiagų savo poreikiams, be tikslo jas platinti. Tačiau, teismai,

---

³⁸ ŠVEDAS, Gintaras. *Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika*. Teisė ISSN 1392-1274. 2012 (82).

³⁹ PRANKA, Darius. *Nusikalstamos veikos ir administracinio teisės pažeidimo problemos. Teisės pažeidimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis*. Jurisprudencija, 2013, 20(4), p. 1510–1523.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas, dėl nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 41-1899.

tik labai retais atvejais, nukrypsta nuo rekomendacinio pobūdžio teisės akto, nustatančio šių medžiagų kiekių kriterijus.

Kitas probleminis aspektas susijęs su Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalies taikymu. Baudžiamoji atsakomybė, remiantis šiuo straipsniu atsiranda tuomet, kai yra nustatomas platinimo tikslas, tai reiškia, kad narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekis šiai veikai kvalifikuoti nėra svarbus, išskyrus, kuomet nustatomas didelis arba labai didelis šių medžiagų platinimo kiekis.⁴¹ Šios nusikalstamos veikos sankcijoje numatyta tik viena laisvės atėmimo bausmė nuo 2 m. iki 8 metų. Praktikoje gali pasitaikyti labai įvairių situacijų, pavyzdžiui, kuomet asmuo disponuodamas nedideliu kiekiu narkotinėmis medžiagomis, pavaišindamas⁴² draugą, tai yra, turėdamas tikslą jas platinti, gali būti įkalintas mažiausiai 2 m., net jeigu tai būtų atsitiktinis ir vienintelis kartas. Šios nusikalstamos veikos sankcija yra labai nelanksti, o remiantis pateiktu pavyzdžiu, svarstytinas klausimas, ar tokiu atveju reali laisvės atėmimo bausmė būtų teisinga ir ar laikytina proporcinga bei ar visais atvejais atitinka padaryto nusikaltimo pavojingumą.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad iš esmės Europoje laikomasi bendros ir nuoseklios narkotikų kontrolės politikos, kuriai didžiausią įtaką turi Tarptautinių konvencijų ratifikavimas ir įsipareigojimai laikytis tam tikrų minimalių reikalavimų nustatant narkotikų kontrolės politikos gaires nacionalinėje teisėkūroje. Taip pat nagrinėjamų valstybių narkotikų kontrolės politikoje vyrauja bendras bruožas, jog už nusikaltimus, kuriais siekiama narkotines medžiagas platinti yra baudžiama griežčiau, nei už tokių medžiagų disponavimą savo poreikiams. Visgi vienareikšmiškos nuomonės, dėl narkotinių medžiagų vartojimo savo reikmėms ir baudžiamumo, viešojoje erdvėje ir teisės aktuose visoje Europoje nėra ir pozicijos yra gana skirtingos.

Dalis teisės mokslininkų ir kitų specialistų abejoja, ar narkotinių medžiagų kriminalizavimas yra teisingas kelias, sprendžiant šių medžiagų vartojimo problemą, o griežta narkotinių medžiagų kontrolės politika sukelia daug problemų šių medžiagų vartotojams. Baudžiamosios teisės doktrinoje teigiama, kad tiek Lietuvoje, tiek Europos Sąjungoje kriminalizavimo klausimus iš esmės lemia politiniai argumentai, o kai kurie mokslininkai net daro išvadą, jog bendros nuomonės dėl teisingos ir protingos Europos Sąjungos baudžiamosios

---

⁴¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, nr. 89-2741. 260 straipsnio 2 dalis ir 260 straipsnio 3 dalis.

⁴² Sąvoka pavaišindamas, suprantama, kaip neatlygintinas gavimas.

politikos nėra.⁴³ Todėl darytina išvada, kad ir narkotikų kontrolės politikoje bendro sutarimo tarp šalių nėra. Kita vertus, veikos kriminalizavimas arba dekriminalizavimas nėra vien politinis klausimas, nes, kaip teisingai pažymi V. Justickis, šis procesas yra sudėtingas ir jam reikia didelio parengiamojo darbo, kuris turi apimti tiek dekriminalizacijos pagrindimą, tiek naujojo baudžiamojo įstatymo, kuriuo veika būtų arba kriminalizuojama arba dekriminalizuojama derinimą su baudžiamaisiais ir kitais įstatymais.⁴⁴

---

⁴³ ŠVEDAS, Gintaras, *Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika*. Jurisprudencija, teisė, 2012, Psl.2.

⁴⁴ JUSTICKIS, V. *Kriminologija, I dalis*. Vilnius, 2001.

2. Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis rūšiniai požymiai

2.1. Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis objektyvieji požymiai

2.1.1. Neteisėtas narkotinių ir psichotropinių medžiagų objektas

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse XXXVII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis“ yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus, susijusius su šiomis medžiagomis, tačiau pažymėtina, kad šių medžiagų kontrabanda yra priskirtina Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXXI skyriaus „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“. Įstatymų leidėjas kontrabandą priskirdamas prie nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų ekonomikai ir verslo tvarkai, šią nusikalstamą veiką priskyrė pagal rūšinį objektą. Remiantis, A. Abramavičiaus nuomone, manytina, kad gabenant narkotines ar psichotropines medžiagas, kaip kontrabandą kyla grėsmė ne tik ekonomikai ir verslo tvarkai, bet ir visuomenės saugumui ir žmonių sveikatai.⁴⁵

Iki naujojo Baudžiamojo kodekso priėmimo, šie nusikaltimai buvo prie „Nusikaltimų visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai“. Toks įstatymo sisteminis skirstymas rėmėsi šios nusikalstamos veikos objektu, visuomenės saugumu. Dabartiniame baudžiamajame kodekse, įstatymo leidėjas sistemindamas šias nusikalstamas veikas, atsižvelgė į šios nusikalstamos veikos dalyką. Pastebėtina, kad įstatymų leidėjas grupuodamas šias nusikalstamas veikas į skyrių, pažeidė atskirų teisės normų sisteminių principą, kad teisės normos jungiamos į teisės institutus atsižvelgiant į tai, kokią socialinių santykių sritį konkretna norma reguliuoja, tai yra, teisinio reguliavimo objektą.⁴⁶

Nusikalstamos veikos pavojingumą nulemia įvairūs požymiai, tačiau svarbiausias veiksnys, nulemiantis žmogaus poelgio pavojingumą ir baudžiamąjį teisinį jo vertinimą, yra

---

⁴⁵ ABRAMAVIČIUS, Armanas. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga*. Vilnius, Eugrimus. 2000. Psl. 369-370.

⁴⁶ GTUODYTĖ, Edita. *Takoskyra tarp administracinės teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje*. Jurisprudencija. 2007, 8 (98): 89-94; PEČKAITIS, S.J., GRUODYTĖ, E., *Naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso normų, reglamentuojančių atsakomybę už nusikaltimus, susijusius su disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, analizė ir tobulinimo kryptys*. Jurisprudencija. 2003, 38 (30): 5-19.

vertybės arba gėriai, kuriems šis poelgis daro žalą arba kelia pavojų,⁴⁷ tai yra pagrindinis objektyvusis nusikalstamos veikos sudėties požymis. Tam tikras vertybes arba teisinius gėrius, gali saugoti ne tik baudžiamasis įstatymas, bet ir kitos teisės šakos, tačiau pažymėtina, kad kai kurios saugomos vertybės yra išimtinai tik baudžiamosios teisės saugomos, pavyzdžiui, gyvybė, sveikata.⁴⁸ Darant kai kurias nusikalstamas veikas, gali būti kėsinama į kelias saugomas vertybes.

E. Gruodytės nuomone, nusikalstamų veikų susijusių su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimo, rūšiniu objektu yra visuomenės saugumas, o pagrindinis objektas yra žmonių sveikata.⁴⁹ Lietuvos baudžiamosios teisės specialistai, nusikaltimų, susijusių su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu, pagrindiniu ir tiesioginiu objektu laiko visuomenės sveikatą, kuriai keliamas pavojus pažeidžiant teisės aktais nustatytą narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimo tvarką. Remiantis Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, visuomenės sveikata tai gyventojų visapusė dvasinė, fizinė ir socialinė gerovė, kuri priskiriama prie prigimtinių žmogaus teisių.⁵⁰

Neteisėtas narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimas daro didelę žalą svarbiems visuomenės ir valstybės interesams, kelia grėsmę valstybių ar net visos žmonijos egzistavimui. Remiantis, Laimute Bulotaite, neteisėtas narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimas kelia didelę grėsmę ne tik žmonių bet ir tautų likimui, o Jungtinės Tautos primena, kad narkotikų padariniai pražūtingi visoms tautoms, tačiau ypač mažoms, nes gali jas tiesiog išnaikinti.⁵¹ Taip pat literatūroje sutinkama nuomonė, kad narkotinių medžiagų plitimas yra neigiamas socialinis reiškinys, susidedantis iš socialinių, teisinių, kriminologinių, ekonominių, biologinių ir ekologinių elementų, paliečiantis atitinkamas visuomenės gyvenimo sritis ir pasireiškiantis narkomanija bei visuma neteisėtų veikų.

Darytina išvada, jog neteisėtas disponavimas narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis iš esmės yra žalingas ir gali pasireikšti įvairiais aspektais, tai yra neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų daroma žala sveikatai ir šių medžiagų vartojimo

---

⁴⁷ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos Baudžiamoji Teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009, P. 222.

⁴⁸ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos Baudžiamoji Teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009, Psl. 228.

⁴⁹ GRUODYTĖ, Edita. *Narkotikai ir baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, P. 187.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994. Nr. 63-1231.

⁵¹ BULOTAITĖ, Laimutė. *Narkotikų vartojimo prevencija bendruomenėje*. Vilnius: Visuomenės sveikatos ugdymo centro leidykla "Sveikata", 2002. P. 17.

padariniais. Todėl tikslingiau būtų nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu, tiesioginiu objektu laikyti visuomenės sveikatą, o jos saugumą turi užtikrinti atitinkamos teisės normos.

2.1.2. Neteisėtas narkotinių ir psichotropinių medžiagų dalykas

Nusikaltimų dalykas yra materialus daiktas, kurį veikiant pažeidžiamos įstatymo saugomos vertybės.⁵² Baudžiamosios teisės specialistai neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimo dalyku įvardija narkotines ar psichotropines medžiagas. Baudžiamosios teisės mokslinėje literatūroje egzistuoja nuomonė, kad narkotinės ir psichotropinės medžiagos privalo turėti du kriterijus, tai yra, medicininį ir juridinį. Remiantis medicininio kriterijumi, narkotinėmis ar psichotropinėmis pripažįstamos tik tokios medžiagos, kurios gali veikti centrinę nervų sistemą ir kurios sukelia apsvaigimą bei priklausomybę nuo jų. Juridinis kriterijus reiškia tai, kad šių medžiagų sąrašas turi būti nustatytas specialiu teisės aktu, o tai reiškia, kad nuo įstatymo leidėjo valios priklauso, ar tam tikros medžiagos yra laikomos narkotinėmis ar psichotropinėmis, žinoma atsižvelgiant į tarptautinių konvencijų nuostatas, įtraukiant vienas ar kitas medžiagas, kaip neteisėto disponavimo dalyką.

Nusikalstamų veikų, susijusių su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, dalykas, remiantis baudžiamojo kodekso 269 straipsnio 1 dalimi, yra nurodytos narkotinės ar psichotropinės medžiagos, įtrauktos į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus narkotinių ar psichotropinių medžiagų sąrašus.⁵³

Analogišką nuorodą pateikia Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas⁵⁴, kuris yra šiek tiek informatyvesnis lyginant su baudžiamojo kodekso 269 straipsnio 1 dalies pateiktu apibrėžimu, nes nurodo, kad narkotinės ar psichotropinės medžiagos tai į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų medžiagų sąrašus įrašytos gamtinės arba sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, arba pavojų žmogaus sveikatai bei atskleidžia esminius šių medžiagų požymius, keliančius pavojų asmens sveikatai.

---

⁵² PIESLIAKAS, Vytautas. *Mokymas apie nusikaltimų ir nusikaltimo sudėtį*. Vilnius, 1996. P. 110.

⁵³ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2000. Nr. 4-113.

⁵⁴ Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. VIII-602.

Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra pasisakęs, kad konkreti narkotinės ar psichotropinės medžiagos rūšis įtakos nusikalstamų veikų, kurios numatytos baudžiamojo kodekso 259-261 straipsniuose, inkriminavimui paprastai neturi, todėl, pagal šiuos straipsnius kvalifikuotina veika nepriklausomai nuo to, su kokia narkotinių ir psichotropinių medžiagų rūšimi ji yra susijusi, jei neteisėtai buvo disponuota medžiaga, kuri pagal minėtus sąrašus laikytina narkotine arba psichotropine medžiaga.

Su tokia Aukščiausiojo Teismo pozicija derėtų sutikti tik iš dalies. Manytina, kad baudžiamoji atsakomybė visgi yra diferencijuojama atsižvelgiant į disponuojamos narkotinių ar psichotropinių medžiagų rūšis, nes remiantis Lietuvos Respublikos apsaugos sveikatos ministro įsakymu, dėl šių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų, yra numatyta, koks narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekis yra laikomas nedideliu, dideliu ar labai dideliu kiekiu, o tai reiškia, jog atitinkamai bus paskirta sankcija už šią nusikalstamą veiką.

Kaip matyti iš narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų lentelės⁵⁵, mažiau pavojingų medžiagų santykiniai kiekiai yra didesni nei labiau pavojingų. Pažymėtina, kad remiantis minėtu įstatymu, nedideliu kiekiu yra suprantamas kaip tam tikras kiekis, neviršijantis nustatyto didelio ar labai didelio kiekio, o didelis ar labai didelis, kai viršijamas nustatytas kiekis.

Svarbu yra tai, kad Sveikatos apsaugos ministerijos sąrašas, dėl šių medžiagų kiekio nustatymo yra tik rekomendacinio pobūdžio, todėl teismui yra suteikiama diskrecinė teisė konkrečiu atveju, dėl lentelėje numatytų ribų peržengimo. Editos Gruodytės pastebėjimu, praktikoje tokie nukrypimai įvyksta retai ir tik esant ypatingoms aplinkybėms, o teismai galėtų nuo rekomendacijų nukrypti ir dažniau, ne tik vertindami subjektyvius požymius, bet ir pavyzdžiui, tais atvejais, kai rastas medžiagų kiekis labai nedaug viršija rekomendacinėje lentelėje nustatytą kiekį, atsižvelgus į visas kitas bylos faktines aplinkybes.⁵⁶

Kitas probleminis aspektas yra tai, kad Lietuvos Respublikos įstatymuose nėra reglamentuota, kokiais pagrindais remiantis buvo sudaryti minėti sąrašai. Remiantis

---

⁵⁵ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas, dėl nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 41-1899.

⁵⁶ GRUODYTĖ, Edita. *Nusikalstamų veikų susijusių su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, dalyko probleminiai aspektai*. Jurisprudencija, 2010, t. 4 (122), Psl.161.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus įsakymu⁵⁷ yra sudaryta Tarpžinybinė naujų psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisija, kuri gali teikti tam tikrus siūlymus dėl, psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų įtraukimo į narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus, dėl medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio dydžio nustatymo ir dėl kitų rinkos ribojimo priemonių taikymo ar jų pakeitimo. Manytina, kad konkretūs kiekiai galėjo būti nustatomi remiantis kitose vaslybėse naudojama metodika. Pažymėtina, kad narkotinių medžiagų kiekio nustatymas yra labai svarbus veiksnys, numatant baudžiamąją atsakomybę ir skiriant bausmę.

Remiantis teismų praktika, didesnių nesklaidumų kildavo tuomet, kai šios nusikalstamos veikos dalyko, tai yra narkotinių ir psichotropinių medžiagų tikslaus pavadinimo arba kiekio nepavykdavo nustatyti, pavyzdžiui, dėl to, kad narkotinės arba psichotropinės medžiagos buvo suvartotos arba išplatintos. Šiuo aspektu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas yra priėmęs nutarimą, kuriame yra išaiškinta, jog apkaltinamasis nuosprendis negali būti grindžiamas prielaidomis. Teismo išvados turi būti pagrįstos įrodymais, neginčijamai patvirtinančiais kaltinamojo kaltę padarius nusikalstamą veiką ir kitas svarbias bylos aplinkybes.⁵⁸

Teismų praktika rodo, kad iš Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 269 straipsnio 1 dalies kylantis aiškinimas problemų kėlė sprendžiant, ar nusikalstamų veikų, susijusių su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, dalyku pripažintos pluoštinio tipo kanapės. Šiuo aspektu svarbu tai, kad 2013 m. gegužės 23 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos pluoštinių kanapių įstatymas.⁵⁹ Taip pat įsigaliojo Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 1 straipsnio ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas⁶⁰, kuriame nustatyta, kad šis įstatymas netaikomas Lietuvos Respublikos pluoštinių kanapių įstatymu reglamentuojamoms pluoštinėms kanapėms. Šiame kontekste taip pat svarbus Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Babanov*⁶¹, kuriame buvo suformuluota pozicija, kad Europos Bendrijos teisė draudžia

---

⁵⁷ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus įsakymas, dėl tarpžinybinės psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisijos sudarymo ir darbo reglamentavimo patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2014, Nr. Nr. T1-161.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. birželio 20 d. Nutarimas. Nr. 40 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą“.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos pluoštinių kanapių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 135-6907.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 1 straipsnio ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*.

⁶¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Babanov*

valstybės narės teismui taikyti nacionalinės teisės aktą, kuriuo būtų pažeidžiami atitinkami Europos Sąjungos Tarybos reglamentai, kurie nedraudžia auginti ir laikyti šiame reglamente nurodytas pluoštines kanapes, kurioms taikomos Bendrijos tiesioginės paramos schemos pagal bendrą žemės ūkio politiką.

Išanalizavus teisinėje literatūroje pateiktus narkotinių ir psichotropinių medžiagų apibrėžimus, taip pat Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą, ir remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasaciniais nutarimais, darytina išvada, jog nusikalstamų veikų, susijusių su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, dalykui nustatyti yra svarbus ne tik Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, bet ir įsakymas, dėl šių medžiagų sąrašų pakeitimo. Narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis yra vadinami augalai, natūralios, gamtinės ar sintetinės medžiagos, įrašytos į Sveikatos apsaugos ministerijos kontroliuojamų narkotinių medžiagų sąrašus, tai pat vaistiniai preparatai, kurių sudėtyje yra narkotinių medžiagų, sukeliančių specifinį, tai yra, stimuliuojamąjį, haliucinacinį, slopinamąjį ir audrinamąjį poveikį centrinei nervų sistemai ir galintys sukelti fizinę ir psichinę priklausomybę nuo jų, tai yra, narkomaniją.

2.1.3. Neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis

Nagrinėjamojo skyriaus ir kai kurių atskirų straipsnių pavadinimuose vartojama sąvoka disponavimas, šis tarptautinis terminas, kilęs iš lotynų kalbos *disponere*, reiškia turėjimą savo žinioje ir savarankišką tvarkymą.⁶² Terminas dažniausiai vartojamas civilinėje teisėje, apibūdinantis nuosavybės teisės turinį, tai yra, nuosavybės teise priklausančio daikto valdymą, naudojimąsi ir disponavimą. Docento A. Taminsko nuomone, disponavimą turtu reikia suprasti kaip galimybę sudaryti įvairius atlygintinus ir neatlygintinus sandorius, kurių objektas yra savininkui priklausantis turtas. Remiantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymu, disponavimas suprantamas, kaip teisė turtą parduoti, kitaip perleisti, taip pat išnuomoti, įkeisti arba kitokiu būdu keisti jo teisinę būklę.⁶³

Baudžiamajoje teisėje disponavimo sąvoka pradėta naudoti, nuo 1999 m. nustatant baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą pirmos kategorijos narkotinių ir

---

⁶² Dabartinės lietuvių kalbos žodynas.

⁶³ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymas. Valstybės žinios, 1998, Nr. 54-1492.

psichotropinių medžiagų pirmtakais⁶⁴. O sąvokos taikymas išplėtotas nuo naujojo Baudžiamojo kodekso įsigaliojimo. Atsižvelgiant į tai, kad įstatymų leidėjas formuluodamas skyriaus pavadinimus siekia apimti visas nusikalstamas veikas, esančias konkrečiame skyriuje, manytina, kad visas nusikalstamos veikas išvardintas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXXVII skyriuje, turi apimti disponavimo sąvoką. Įstatymų leidėjas gana plačiai taiko disponavimo sampratą, nors pati disponavimo reikšmė yra gana siaura ir apima tik nedidelę dalį nusikalstamų veikų, numatytų šiame skyriuje, pavyzdžiui, dėl neteisėtų narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimo ir įgijimo, kaip priskyrimo prie disponavimo sąvokos. Kaip jau buvo minėta anksčiau, disponuoti galima tik jau realiai esančiu daiktu, taip pat šių medžiagų įgijimas, reiškia tai, jog asmuo dar jų neturi, todėl jomis dar nėra pradėjęs disponuoti. Visgi atsižvelgiant į įstatymo leidėjo poziciją, disponavimo sąvoką šiame skyriuje taikysime plačiąja prasme, kuri apims neteisėto disponavimo šiomis medžiagomis gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, gabenimą, siuntimą, pardavimą ar kitokį platinimą.

Remiantis Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymu⁶⁵, matyti, kad disponavimas šiomis medžiagomis Lietuvos Respublikoje nėra apskritai uždraustas. Ši veikla yra laikytina teisėta, kuomet tam tikri asmenys ją vykdo laikydamiesi teisės aktų reikalavimų. Remiantis šio įstatymo 2 straipsnio 3 punktu, teisėta apyvarta tai, narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimas, perdirbimas, įsigijimas, didmeninė ar mažmeninė prekyba, laikymas, gabenimas valstybės viduje, importas ar eksportas norint jas panaudoti sveikatos priežiūros, veterinarijos, teisėsaugos, mokslo bei mokymo tikslams, nepažeidžiant įstatymų, kitų teisės aktų reikalavimų.⁶⁶

Darytina išvada, jog teisėtai narkotinės ar psichotropinės medžiagos gali būti vartojamos tik sveikatos priežiūros, veterinarijos, mokslo ir mokymo taip pat teisėsaugos tikslams, kuomet subjektas, besiverčiantis tokia veikla, turi specialią licenciją, atitinkamai disponavimo rūšiai. Tokią licenciją, atsižvelgiant į šių medžiagų rūšį išduoda Sveikatos apsaugos ministerija ar jos įgaliota institucija. Todėl, bet kuriems kitiems tikslams narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimas visais atvejais laikomas neteisėtu.

---

⁶⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 232¹⁰ straipsnis.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 8-161.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 8-161. 2 straipsnis 3 punktas.

Numatant baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, turi būti nustatoma, kad kaltininko veikimas arba neveikimas, atitiktų bent vieną šios nusikalstamos veikos baudžiamajame kodekse 259, 260 ir 261 straipsnių dispozicijose nurodytų veiksmų, tai yra neteisėtą gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, gabenimą, siuntimą, pardavimą ar kitokį platinimą.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnyje yra numatytos šios alternatyvios veikos: narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimas, perdirbimas, įgijimas, laikymas, gabenimas ar siuntimas. Baudžiamojo kodekso 260 straipsnyje yra įtvirtintos gaminimo, perdirbimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo pavojingų veikų alternatyvos. O baudžiamojo kodekso 261 straipsnyje numatyta speciali norma, tai yra narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimas nepilnamečiams.

Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis nusikalstamų veikų sudėtys yra formaliosios. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259, 260 ir 261 straipsniuose yra pateiktos alternatyvios veikos arba tik viena veika, kuriomis sukeliama pavojai, tačiau nėra detalizuojama šių nusikalstamų veikų padariniai. Neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimas, perdirbimas, laikymas, gabenimas ar siuntimas laikomas baigtu nuo bet kurios vienos iš išvardytų veikų atlikimo momento, nepriklausomai nuo to, ar kaltininkui savo sumanymą pavyko įgyvendinti visiškai ar tik iš dalies.⁶⁷

Teismai konstatuodami, kad buvo padarytos kelios alternatyvios minėtuose straipsniuose nusikalstamos veikos, turi nustatyti kiekvienos jų padarymo faktą ir apkaltinamajame nuosprendyje tai pagrįsti baudžiamojo proceso įstatymo tvarka gautais ir teisiamajame posėdyje išnagrinėtais įrodymais, nekeliant nė vienos iš alternatyvių veikų įrodinėjimui bei pagrindimui skirtingų, mažesnių ar didesnių reikalavimų.⁶⁸ Reikalavimas įrodymais pagrįsti kiekvieną alternatyvios veikos sudėties požymį draudžia padarytas veikas preziumuoti, įrodinėti ne savarankiškai ir išvesti iš kitų baudžiamojo kodekso 259 straipsnyje ir 260 straipsnyje nurodytų veikų. Todėl šių nuostatų pažeidimai yra laikytini esminiais, o veikos, kurios buvo pagrįstos ne įrodymais, o tik prielaidomis, šalinamos iš kaltinimo. Kasacinės instancijos teismų praktikoje pasitaikydavo, kuomet būdavo sprendžiamas klausimas dėl to, ar išvados dėl nusikalstamos veikos padarymo yra pagrįstos ir nėra grindžiamos vien tik prielaidomis. Nuteistasis ginčijo labai didelio kiekio narkotinių medžiagų

---

⁶⁷ ŠVEDAS, Gintras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELIŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras, III tomas, Specialioji dalis*, Registrų centras, Vilnius, 2010. 259 straipsnis.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. praktikos baudžiamosiose bylose aktualijos.

įgijimą bei laikymą <...>.⁶⁹ Šioje byloje teismas klaidingai konstatavo narkotinių medžiagų įgijimą ir laikymą, tiesiog preziumuodamas ir vien tik remdamasis gabenimo faktu, todėl kaltinimas yra iš esmės grindžiamas tik prielaidomis, o toks teismo sprendimas nėra pagrįstas įrodymais.

Taip pat remiantis teismų praktika, pavyzdžiui, viena jų yra kasacinė nutartis, baudžiamojoje byloje, kurioje tai pat išreiškiamas draudimas preziumuoti nusikalstamos veikos sudėties požymius.⁷⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 305 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad apkaltinamojo nuosprendžio aprašomojoje dalyje turi būti išdėstomos įrodymais pripažintinos nusikalstamos veikos aplinkybės. Taigi, asmenį patraukiant baudžiamojon atsakomybėn už neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimą turi būti nustatytos šios veikos padarymo aplinkybės ir jos turi būti pagrįstos bylos įrodymais, gautais įstatymų nustatyta tvarka.

Narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminiu laikomi veiksmai, kuriais siekiama iš bet kokių medžiagų, žaliavų, augalų, vaistų gauti paruoštas ir tinkamas vartoti narkotines ar psichotropines medžiagas.⁷¹ Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato išaiškinimu, tai yra procesas, kurio metu gaunamos narkotinės ar psichotropinės medžiagos, nepriklausomai nuo gamybos būdo, tai gali būti žaliavos perdirbimas, išvalymas nuo pašalinių priemaišų ir pan.⁷² Pažymėtina tai, kad šiuose išaiškinimuose nėra pateikiamas baigtinis narkotinių ar psichotropinių medžiagų gamybos procesų sąrašas, todėl darytina išvada, jog gamybos procesams gali būti priskiriami visi įmanomi gavimo būdai. Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnį ir 260 straipsnį baudžiamoji atsakomybė kyla nepaisant to, kurioje gamybos proceso stadijoje kaltininkas yra. Svarbiausia tai, kad yra pagamintas nors ir mažas kiekis tinkamų vartoti narkotinių ar psichotropinių medžiagų. Tačiau jeigu šios medžiagos nėra tinkamos vartoti, tai yra nesukelia kvaišinamojo poveikio, ir tik jas perdirbus gali būti gautos tinkamos tam tikslui vartoti, kaltininko veiksmai kvalifikuojami kaip pasikėsinimas gaminti narkotines ar psichotropines medžiagas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 22 straipsnio 1 dalį ir 259 straipsnio atitinkamą dalį.⁷³ Narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimas galimas tiek namų sąlygomis, tiek pramoniniu būdu. Taip

---

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-21/2009.

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-159/2011.

⁷¹ ŠVEDAS, Gintaras, ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELIŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III tomas, specialioji dalis*. Registrų centras, 2010. 259 straipsnis.

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas. Nr. 37.

⁷³ Lietuvos Respublikos Apeliacinio Teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1 A-27-2008.

pat numatant baudžiamąją atsakomybę už šią nusikalstamą veiką nėra svarbu, narkotinių ar psichotropinių medžiagų pavidalas, ar tai būtų skystos ar kietos medžiagos, taip pat neturi įtakos ir šių medžiagų koncentracija bei aktyvumas.

Nusikalstamos veikos dalyko gamybai, kaip buvo minėta anksčiau, priskiriami visi narkotinių ar psichotropinių medžiagų gavimo būdai, išskyrus perdirbimą.⁷⁴ Remiantis baudžiamosios teisės specialistų nuomone, narkotinių ar psichotropinių medžiagų perdirbimu laikytini veiksmai, kuriais narkotinės ar psichotropinės medžiagos rafinuojamos, tai yra iš jų išvalomos priemaišos, vienos jų paverčiamos kitomis, didinama jų koncentracija, iš narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaunamos šioms rūšims nepriskirtinos medžiagos, taip pat veiksmai, kuriais narkotinės ar psichotropinės medžiagos maišomos su kitomis vaistinės kilmės aktyviosiomis medžiagomis siekiant padidinti jų poveikį organizmui.⁷⁵ Perdirbti galima įvairiais būdais, pavyzdžiui, chemiškai, mechaniškai taip pat galima naudoti ir kitas įvairias medžiagas, kurios leistų gauti narkotines ar psichotropines medžiagas. Narkotinių ar psichotropinių medžiagų perdirbimu nelaikomi veiksmai, kuriais šios medžiagos trinamos, malamos, smulkinamos, skiedžiamos vandeniu ir pan., kai nepakeičiama tų medžiagų cheminė sudėtis.

Kyla klausimas, o kaip vertinti šią nusikalstamą veiką, kai narkotinės ar psichotropinės medžiagos buvo prieš jų aptikimo momentą paveiktos natūralių gamtinių sąlygų, pavyzdžiui, sudžiūvusios laukinės kanapės. Manytina, kad kvalifikuojant šią veiką, reikėtų kreipti dėmesį į asmens tyčią, tai yra ko asmuo siekė, pagaminti, perdirbti ar tik įgyti ir laikyti.

Kaip buvo minėta anksčiau, ši nusikalstama veika gali pasireikšti alternatyviais veiksmais, todėl nustačius, kad narkotinės ar psichotropinės medžiagos buvo perdirbtos, baudžiamoji atsakomybė turėtų kilti už šių medžiagų perdirbimą, bet ne gaminimą.

Svarstytiną klausimą yra tai, kad įstatymų leidėjas, atleisdamas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, be tikslo jas platinti, remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamoji kodekso 259 straipsnio 3 dalimi, nurodo, kad asmuo, kuris savo noru kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigą <...>, norėdamas atiduoti neteisėtai pagamintas, įgytas, laikytas narkotines ar psichotropines medžiagas. Matyti, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės už narkotinių ar psichotropinių medžiagų

---

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato baudžiamųjų bylų apžvalga. 2013.

⁷⁵ ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III tomas, specialioji dalis*. Registrų centras, 2010. 259 straipsni.

perdirbimą yra nenumatytas. Manytina, kad tokia įstatymo leidėjo pozicija yra neteisinga ir nepagrįsta.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas baudžiamojoje byloje yra išaiškinęs, kad neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų įgijimą reikėtų laikyti, kaip įvairius veiksmus, atliekamus narkotinėms ar psichotropinėms medžiagoms gauti ir turėti.⁷⁶ Remiantis baudžiamosios teisės specialistų nuomone, narkotinių ar psichotropinių medžiagų įgijimu laikomi įvairūs veiksmai, išskyrus atvejus, kai šios medžiagos pavagiamos, užvaldomos apgaule (sukčiavimas) arba pasisavinamos kaltininkui patikėtos ar jo žinioje buvusios, kuriuos atlikdamas asmuo, pažeisdamas teisės aktų nustatytą tvarką, gauna narkotinių ar psichotropinių medžiagų.⁷⁷ Narkotinės ar psichotropinės medžiagos gali būti įgyjamos tiek atlygintinai tiek neatlygintinai.

Taigi, įgijimu laikomas narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirkimas, gavimas veltui, gavimas kaip atlygio už atliktus darbus ar suteiktas paslaugas, gavimas dovanų ar už skolą, mainais į kitas prekes ar daiktus, rastų pasisavinimas, augančių aguonų, kanapių ar jų dalių rinkimas ir pan., kai šie veiksmai atliekami pažeidžiant teisės aktais nustatytą įgijimo tvarką taip pat šios medžiagos gali būti įgyjamos ir per tarpininkus.⁷⁸

Vienas iš neatlygintinų narkotinių ir psichotropinių medžiagų įgijimo būdų yra šių medžiagų radimas. Teismų praktikoje pripažįstama, kad neatlygintinas narkotinių ar psichotropinių medžiagų gavimas *inter alia* jas randant nepaneigia jų įgijimo fakto.⁷⁹ Praktikoje gali pasitaikyti taip, kad asmuo suradęs tam tikrą radinį, jį patikrinęs ir supratęs, kad tai yra neteisėtos narkotinės ar psichotropinės medžiagos, gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už šių medžiagų įgijimą, tačiau tais atvejais, kai asmuo, nesuvokė, jog tai yra uždraustos medžiagos, negali būti inkriminuojamas šis nusikaltimas.

Taip pat prie neteisėtų narkotinių ar psichotropinių medžiagų įgijimo reikėtų priskirti įsigijimą pagal suklastotą receptą. Pažymėtina, kad jeigu asmuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų įsigijo užsienio valstybėje teisėtai ir skirtas sveikatos priežiūros tikslams, o šias medžiagas gabeno per valstybės sieną, pateikdamas jas muitinės kontrolei, baudžiamojon atsakomybėn asmuo negali būti traukiamas, jeigu šios medžiagos skirtos sveikatos priežiūros

---

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamojoje byloje nutarimas Nr. 2K-218/ 2009.

⁷⁷ ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III tomas, specialioji dalis*. Registrų centras, 2010. 259 straipsnis.

⁷⁸ ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III tomas, specialioji dalis*. Registrų centras, 2010. 259 straipsnis.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato baudžiamųjų bylų apžvalga. 2013.

tikslams, kurios neviršija Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo nurodyto kiekio, pavyzdžiui, asmuo įsigydamas vaistų, kurių sudėtyje yra psichotropinių medžiagų ir kurios įtrauktos į sveikatos apsaugos ministerijos sudarytą narkotinių ir psichotropinių medžiagų III sąrašą, neviršijant nustatyto kiekio, leidimo nereikia, o receptas ar jo kopija nelaikomi leidimu.⁸⁰

Tačiau, jeigu šios medžiagos yra įgyjamos neteisėtai, suklastojus receptą, tokiu atveju, kaltinamojo veika bus kvalifikuojama kaip sutaptis pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnį ir 300 straipsnį. Taip pat prie įsigyjimo reikėtų priskirti ir tuos atvejus, kai asmuo įsigyja narkotines ar psichotropines medžiagas legaliai, tai yra užsienio valstybėje, kuriose šios medžiagos legalizuotos, pavyzdžiui, kanapes, tačiau atsiveždamas šias medžiagas į Lietuvą, asmeniui kils baudžiamoji atsakomybė, nes šiuo atveju, šios medžiagos nėra priskirtinos, prie sveikatos priežiūros tikslams leistinų medžiagų.

Tais atvejais, kuomet asmuo turėjo aiškų tikslą įgyti narkotinių arba psichotropinių medžiagų, tačiau dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių, to padaryti nepavyko, kaltinamojo veiksmai turėtų būti kvalifikuojami, kaip pasikėsinimas įsigyti narkotinių ar psichotropinių medžiagų.

Neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų laikymu pripažįstamos bet kokios tyčinės veikos, susijusios su faktiniu šių medžiagų buvimu kaltininko žinioje pažeidžiant teisės aktais nustatytą jų laikymo tvarką.⁸¹ Teismų praktikoje neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų laikymas aiškinamas kaip šių medžiagų buvimas kaltininko žinioje nepriklausomai nuo jų buvimo vietos, tai yra, šias medžiagas gali turėti su savimi, patalpoje, slėptuvėje ar kitose vietose.⁸² Todėl darytina išvada, kad neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų laikymas suprantamas ne tik kaip faktinis šių medžiagų turėjimas su savimi, bet ir plačiąja prasme, tai yra šių medžiagų turėjimas, kaip savo žinioje, todėl manytina, kad tokia įstatymo leidėjo pozicija išplečia laikymo sąvokos sampratą. O tai yra itin reikšminga, kuomet yra disponuoja šiomis neteisėtomis medžiagomis itin dideliu kiekiu, todėl ne visada šios medžiagos yra toje pačioje vietoje su kaltinamuoju.

Pabrėžtina, kad baudžiamoji atsakomybė atsiranda ir tais atvejais, kuomet asmuo disponuoja neteisėtomis narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, nors ir oficialiai tos

---

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2006.

⁸¹ ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELIŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III tomas, specialioji dalis*. Registrų centras, 2010. 259 straipsnis.

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje Nr.2K-162-2011.

medžiagos kaltinamajam nepriklausė arba neigė šių medžiagų priklausymą jam, tačiau jis suvokė šių medžiagų neleistinumą, tai yra itin svarbu traukiant asmenis baudžiamajon atsakomybėn, kaip bendrininkų grupes. Vien asmens neigimas, jog medžiagos priklauso ne jam, baudžiamosios atsakomybės nepanaikina, tačiau teismams svarbu įrodyti, kad kaltinamasis suvokė, jog disponuoja šiomis medžiagomis. Svarbu paminėti, tai, kad vien objektyviųjų šios nusikalstamos veikos kvalifikavimui požymių neužtenka, norint nustatyti neteisėtą šių medžiagų laikymą, būtina konstatuoti ir subjektyvųjų nusikalstamos veikos požymių, tai yra tyčios laikyti šias medžiagas.⁸³

Neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimu laikomas šių medžiagų pervežimas iš vienos vietos į kitą pažeidžiant teisės aktų nustatytą tvarką bet kokia transporto rūšimi, bet kokiu būdu, taip pat nepriklausomai nuo to, kokioje transporto priemonės vietoje šios medžiagos sudėtos, paslėptos ar ne ir pan.⁸⁴ Gabenimu taip pat laikytinas narkotinių ar psichotropinių medžiagų pernešimas asmens organizme ar panaudojant gyvūnus.

Remiantis teismų praktika, gabenimu paprastai neturėtų būti laikomas medžiagų perkėlimas iš vienos vietos į kitą toje pat patalpoje, iš vieno pastato į kitą pastatą toje pat namų valdoje, iš namo į kiemą ar lauką kaltininko sodyboje, nedidelio kiekio narkotinių ar psichotropinių medžiagų nešiojimas su savimi, skirtas asmeniniams poreikiams.⁸⁵ Pažymėtina, kad praktikoje kyla sudėtingesnių klausimų, nustačius, kad narkotinės ar psichotropinės medžiagos buvo gabenamos nedideliais atstumais, dažniausiai to paties namo teritorijoje. Pavyzdžiui, gabenimu nėra laikomas, šių medžiagų perkėlimas iš vieno to paties gyvenamojo namo buto į kitą butą, nes toks atstumas yra pernelyg mažas, o gabenimu yra laikomas perkėlimas didesniais atstumais.⁸⁶

Neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimas yra trunkamoji veika, todėl teismų praktikoje, sprendžiant bendrininkavimo klausimą, svarbu įvertinti prisijungimo prie pradėtos, bet dar nebaigtos tokios veikos galimybes, bei nustatyti kitus reikšmingus duomenis, pavyzdžiui, kaip vertinti asmens prisidėjimą prie šios nusikalstamos veikos, kuomet jis neįtarė, jog gabena narkotines ar psichotropines medžiagas? Arba kaip vertinti asmens kaltumą ar nekaltumą, kuomet neįtardamas, kad gabena narkotines ar psichotropines

---

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamajame byloje, Nr. 2K-613/2007.

⁸⁴ ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III tomas, specialioji dalis*. Registrų centras, 2010. 259 straipsnis.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, dėl narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimo, 2002.

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamajame byloje, Nr. 2k-624/2006.

medžiagas, įvykių eigoje, sužinojo apie šias medžiagas ir toliau tęsė kelionę. Teismų praktikoje matyti, kad tokie kaltinamojo veiksmai, pagal pastarąjį pavyzdį, būtų vertinami, kaip prisidėjimas prie šios nusikalstamos veikos šio asmens veiksmais, tai yra, buvo sudaromos sąlygos šias medžiagas gabenti.⁸⁷

Taip pat svarbu paminėti tai, kad kai narkotinės ar psichotropinės medžiagos gabenamos per valstybės sieną, tokia nusikalstama veika yra kvalifikuotina kaip idealioji sutaptis pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 199 straipsnio 2 dalį ir atitinkamai pagal 259 straipsnį ar 260 straipsnį.

Atskiriant neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimą nuo siuntimo esminis skirtumas yra tai, kad šias medžiagas gabenantis asmuo pats dalyvauja gabenimo procese, turėdamas jas su savimi. O siuntimo atveju, siuntėjas šių medžiagų perkėlimo procese nedalyvauja, bet siunčia šias medžiagas įvairiais būdais. Neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų siuntimas yra laikomas baigtu, nepriklausomai nuo to ar šias medžiagas gavo tam tikras adresatas, bet nuo to momento, kai kaltinamasis šias medžiagas išsiunčia pasirinktu būdu. Pavyzdžiui, kaltinamasis išsiunčia narkotines ar psichotropines medžiagas pasinaudodamas pašto paslaugomis. Pašto skyriaus darbuotojams patikrinus įtartiną siuntinį, asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, nustačius visus nusikalstamos veikos būtinuosius požymius.

Praktikoje pasitaiko didesnių nesklandumų kvalifikuojant šią veiką, kuomet narkotinės ar psichotropinės medžiagos yra siunčiamos per kurjerį. Esminis momentas yra tai, kad norint patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir kurjerį, reikia nustatyti, kad jis suprato, jog gabena šias medžiagas arba apie tai buvo informuotas ir gavo atitinkamą atlyginimą.

Lietuvos Respublikos baudžiamoji kodekso 260 straipsnio 1 dalyje numatytas ne tik narkotinių ar psichotropinių medžiagų neteisėtas gaminimas, perdirbimas, įgijimas, laikymas, gabenimas, siuntimas, bet ir šių medžiagų pardavimas ar kitoks platinimas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas yra išaiškinęs, kad narkotinių ar psichotropinių medžiagų pardavimu laikytinas šių medžiagų perdavimas pažeidžiant teisės aktais nustatytą tvarką kitam asmeniui už piniginių atlyginimą.⁸⁸ Taip pat svarbu paminėti ir tai, kad pardavimas gali būti suvokiamas ir tais atvejais, kai medžiagos yra perleidžiamos atidedant už jas mokėjimą arba išmainymas į kitus daiktus, dovanojimas ir pan. Pavyzdžiui, kasacinėje nutartyje

---

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato baudžiamųjų bylų apžvalga. 2013.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-225/2008.

baudžiamojoje byloje pasisakyta, dėl narkotinių medžiagų perleidimo, kaip skolos atidavimo, J. B. inkriminuotos faktinės aplinkybės, tai yra kanapių ir jų dalių įgijimas savo poreikiams bei turint tikslą platinti, šios narkotinės medžiagos išplatintos į skolą už 3000 Lt parduodant M. K.⁸⁹

Taip pat baudžiamoji atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalį kyla ir tuo atveju, kai narkotinės ar psichotropinės medžiagos ne tik parduodamos, bet ir kitaip platinamos. Kitokį platinimą Aukščiausiojo Teismo senatas apibrėžia kaip narkotinių ar psichotropinių medžiagų atlygintinas arba neatlygintinas, išskyrus pardavimą, perdavimas kitam asmeniui, pažeidžiant teisės aktais nustatytą tvarką. Kitokiu platinimu gali būti suprantamas šių medžiagų dovanojimas, davimas kaip atlygio už atliktus darbus ar suteiktas paslaugas, perdavimas už skolą, palikimas matomoje vietoje ar pan. Svarbu pabrėžti yra tai, kad remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato išaiškinimais, narkotinių ar psichotropinių medžiagų kitoks platinimas gali būti suvokiamas ir kaip narkotinių ar psichotropinių medžiagų turėtojo veiksmai, kuriais šios medžiagos tiesiogiai įvedamos į kito asmens kūną. Dėl tokių veiksmų kitas asmuo tampa šių medžiagų įgijėju. Tais atvejais, kai narkotinės ar psichotropinės medžiagos tiesiogiai įvedamos per prievartą kitam asmeniui, kaltininko veiksmai kvalifikuojami kaip narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimas ir atitinkamo sunkumo, atsižvelgiant į kilusius padarinius, sveikatos sutrigdymo idealioji sutaptis pagal baudžiamojo kodekso 260 straipsnio atitinkamą dalį ir atitinkamą baudžiamojo kodekso XVIII skyriaus straipsnį.

Remiantis teismų praktika matyti, kad kitokio platinimo veika gali pasireikšti įvairiai, todėl perleidimu pripažintinas, pavyzdžiui, ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų palikimas arba permetimas per tvorą ar kitą kliūtį arba šių medžiagų davimas kitiems asmenims neatlygintinai. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje nustatyta, kad kaltinamoji veikdama bendrininkų grupėje, narkotines ir psichotropines medžiagas permetė per tvorą, turėdama tikslą jas perduoti pataisos namuose esančiam G. R. Teismo nustatyta, jog nuteistųjų veiksmai visiškai atitinka baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 2 dalies dispoziciją, nes platinimu pripažįstamas bet koks narkotinių ar psichotropinių medžiagų perdavimas kitam asmeniui.⁹⁰

Remiantis kasacinės instancijos teismo praktika, yra išaiškinta, kad veiką kvalifikuojant pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnį įtakos neturi ir

---

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-141/2012.

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-435/2010.

tai, kad kaltininkas disponuojamas medžiagas perleidžia ne dėl savanaudiškų paskatų, o pavyzdžiui dėl kitų, galbūt altruistinių paskatų. Kaltinamasis norėdamas padėti asmeniui, vartojančiam narkotikus, už gautus iš nepažįstamojo asmens pinigus du kartus pirko narkotinių medžiagų ir perdavė jas kitam asmeniui, teigė, kad tai darė iš draugiškumo bei žinodamas, kad neradęs, kur jų nusipirkti, ar neturėdamas tam pinigų, toks asmuo gali padaryti nusikaltimą. Tačiau tokie kasatoriaus argumentai yra atmestini, kaip neturintys reikšmės padarytos veikos kvalifikavimui.⁹¹

Taigi apibendrinant galima teigti, kad numatant baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, turi būti nustatoma, kad kaltininko veikimas arba neveikimas, atitiktų bent vieną šios nusikalstamos veikos baudžiamajame kodekse 259, 260 ir 261 straipsnių dispozicijose nurodytų veiksmų, tai yra neteisėtą gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, gabenimą, siuntimą, pardavimą ar kitokį platinimą. Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis nusikalstamų veikų sudėtys yra formaliosios, o baudžiamojo kodekso 259, 260 ir 261 straipsniuose yra pateiktos alternatyvios veikos arba tik viena veika, kuriomis sukeliama pavojai, tačiau nėra detalizuojama šių nusikalstamų veikų padariniai. Neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimas, perdirbimas, laikymas, gabenimas, siuntimas, pardavimas ar kitoks platinimas laikomas baigtu nuo bet kurios vienos iš išvardytų veikų atlikimo momento, nepriklausomai nuo to, ar kaltininkui savo sumanymą pavyko įgyvendinti visiškai ar tik iš dalies. Teismai konstatuodami, kad buvo padarytos kelios alternatyvios minėtuose straipsniuose nusikalstamos veikos, turi nustatyti kiekvienos jų padarymo faktą.

2.2. Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis subjektyvieji požymiai

2.2.1. Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis subjektas

Remiantis atlikta baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimo istorine raida Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose įstatymuose, matyti, kad ilgą laiką šios nusikalstamos veikos subjektu galėjo būti tik fizinis asmuo, sulaukęs baudžiamajame įstatyme numatyto amžiaus. Tačiau nuo 2006 m. liepos 14 d. įsigaliojo nauja

---

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-180/2007.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnio redakcija, pagal kurią už šiame straipsnyje numatytas veikas gali atsakyti ir juridinis asmuo. Taigi, nagrinėjamų nusikalstamų veikų subjektu, pagal minėtą straipsnį gali būti ne tik fizinis asmuo, kuriam iki nusikalstamos veikos padarymo buvo suėję šešioliką metų, bet ir juridinis asmuo.

Remiantis informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniais duomenimis apie asmenis, padariusius nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu⁹², darytina išvada, jog šiuos nusikaltimus dažniausiai padaro asmenys, kurių amžius yra nuo 30-ies metų iki 39-erių metų, jie sudaro apie 24,9 procentų šių nusikalstamų veikų. Taip pat panaši dalis yra asmenų, kurių amžius nuo 21-erių metų iki 24-erių metų, jie sudaro apie 23 procentus, šios nusikalstamos veikos. Mažiausią dalį sudaro asmenys, nuo 14- 15 metų ir asmenys nuo 60 metų ir vyrensi.

Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą atsiranda, kai asmuo ne tik atitinka amžiaus kriterijus, bet ir yra pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas. Pakaltinamumas, tai yra gebėjimas veikiant suprasti savo veiksmų esmę, teisinę reikšmę ir gebėjimas juos valdyti. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 17 straipsnio 1 dalyje pasakyta, jog asmuo yra nepakaltinamas, jeigu darydamas šio kodekso uždraustą veiką jis dėl psichikos sutrikimo negalėjo suvokti jos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų, o asmuo, teismo pripažintas nepakaltinamu, neatsako už padarytą pavojingą veiką, tokiam asmeniui, teismas gali taikyti baudžiamojo kodekso 98 straipsnyje numatytas priverčiamąsias medicinos priemones.⁹³

Asmuo teismo pripažintas ribotai pakaltinamu, atsako pagal baudžiamąjį įstatymą, tačiau bausmė jam gali būti švelninama remiantis baudžiamojo kodekso 59 straipsniu, arba jis gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės ir jam taikomos baudžiamojo kodekso 67 straipsnyje numatytos baudžiamojo poveikio priemonės arba baudžiamojo kodekso 98 straipsnyje numatytos priverčiamos medicinos priemonės.⁹⁴ O asmuo, padaręs sunkų ar labai sunkų nusikaltimą ir teismo pripažintas ribotai pakaltinamu, atsako pagal baudžiamąjį įstatymą, tačiau bausmė jam gali būti švelninama.⁹⁵

---

⁹² Remiantis informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniais duomenimis apie asmenis, padariusius nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, statistiniai duomenys apima visas nusikalstamas veikas numatytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXXVII skyriuje, statistiniai duomenys: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 metų.

⁹³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *Valtybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 17 straipsnio 2 dalis.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *Valtybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 18 straipsnio 2 dalis.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *Valtybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 18 straipsnio 3 dalis.

Remiantis teismų praktika, pastebėtina, kad asmenys, padarę tokio tipo nusikaltimus yra dažniausiai pakaltinami. Nors kaip bebūtų keista, tačiau egzistuoja ir nepakaltinamų arba ribotai pakaltinamų asmenų, kurie neteisėtai disponuoja narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, turėdami arba neturėdami tikslą šias medžiagas platinti. Pavyzdžiui, V. K., dėl lėtinio psichikos sutrikimo negalėdamas suprasti savo veiksmų esmės ir jų valdyti, neteisėtai įgijo ir laikė nedidelį kiekį psichotropinės medžiagos. Teismas, pagal baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 2 dalies numatytos veikos padarymą, paskiria priverčiamąsias medicinos priemones, tai yra priverstinį gydymą bendro stebėjimo sąlygomis, psichiatrinėje ligoninėje.⁹⁶

Remiantis baudžiamojo kodekso 19 straipsnio 1 dalimi, kuriame numatyta, jog asmenys, kurie padarę nusikalstamą veiką buvo apsvaigę nuo alkoholio, narkotinių ar psichotropinių medžiagų ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžiami.⁹⁷ Remiantis informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniais duomenimis apie asmenis, padariusius nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, būdami apsvaigę nuo alkoholio ar narkotinių ar psichotropinių medžiagų, matyti, kad 13 procentų sudaro tų asmenų, kurie buvo apsvaigę nuo šių medžiagų, darydami šiuos nusikaltimus. Tik 3 procentai sudaro tų asmenų, kurie buvo neblaivūs, ir visi likę asmenys, tai yra 84 procentai sudaro tų, kurie buvo blaivūs ir neapsvaigę nuo kvaišalų.

Didžiąją dalį nusikaltimų, susijusių su neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, padaro vyrai, tai sudaro apie 89 procentus, šios nusikalstamos veikos. Tuo tarpu moterys vidutiniškai padaro apie 11 procentų šios nusikalstamos veikos.

Pagal išsilavinimą, asmenų, padariusių nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, didžiąją dalį, tai yra apie 50 procentų, sudarė tų, kurie turėjo vidurinį išsilavinimą. Taip pat nemažai procentų sudaro ir pagrindinį išsilavinimą turintys asmenys, tai yra apie 32 procentus. Mažiausią dalį sudarė tie asmenys, kurie neturėjo jokio išsilavinimo.

Pagal užsiėmimą, asmenų, padariusių nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, veikos padarymo metu, didžiausią dalį sudarė nedirbantys, tai yra net 73 procentus. 20 procentų sudarė asmenų, kurie mokėsi aukštojoje,

---

⁹⁶Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo nuosprendis, baudžiamojoje byloje, Nr.1-811-203/2011.

⁹⁷Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, *Valtybės žinios*, 2000, nr. 89-2741, 19 straipsnio 1 dalis.

aukštesniojoje, profesinėje ir bendro lavinimo įstaigose. Ir tik 1 procentą sudarė asmenų, kurie nesimokė ir 6 procentus asmenų, kurie buvo įkalinti laisvės atėmimo įstaigoje.

Išanalizavus socialines demografines kaltinamųjų charakteristikas matyti, kad už šios rūšies nusikalstamas veikas, atsižvelgiant į amžiaus grupes, daugiausia kaltinami asmenys, kurių amžius nuo 30-ies metų iki 39-erių metų. Jaunesni asmenys, priklausantys amžiaus grupei nuo 21-erių metų iki 24-erių metų sudaro apie 23 procentus. Mažiausią dalį sudaro asmenys, nuo 14- 15 metų ir asmenys nuo 60 metų ir vyresni. Nors ir nežymus skirtumas tarp dviejų amžiaus grupių, tai yra nuo 30-ies metų iki 39-erių metų ir nuo 21-erių metų iki 24-erių metų, darytina išvada, kad galbūt jaunesnio amžiaus asmenys rečiau įsitraukia į nusikalstamas veikas, susijusias su narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu, nes mažėja susidomėjimas pačiomis narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis. Taip pat atsižvelgiant į paskirstymą pagal užsiėmimą, matyti, kad dažniausiai nusikaltimus padaro nedirbantys asmenys ir asmenys, kurie turi vidurinį ar pagrindinį išsilavinimą.

2.2.2. Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis kaltės nustatymas, tikslas ir motyvas

Kaltė baudžiamosios teisės teorijoje, tai asmens, padariusio pavojingą veiką, vidinis (psichinis) santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais.⁹⁸ Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis kaltė pasireiškia tiesiogine tyčia. Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 15 straipsnio 2 dalies 1 punktu, nusikalstama veika, padaryta tiesiogine tyčia yra tuomet, kai ją darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti.⁹⁹

Neteisėtai disponuodamas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, kaltininkas turi suvokti, kad neteisėtai gamina, perdirba, įgyja, laiko, gabena ar siunčia šias medžiagas ir siekia tai daryti turėdamas arba neturėdamas tikslą jas parduoti ar kitaip palatinti arba suvokdamas, kad šias medžiagas neteisėtai parduoda ar kitaip platina, ir nori tai daryti.

Kaltės įrodymas baudžiamojoje teisėje yra vienas sudėtingesnių klausimų. Remiantis teismų praktika, matyti, kad asmenys neteisėtai disponuodami šiomis medžiagomis, dažniausiai neigia savo kaltę, o kaltės turinio atskleidimas yra susijęs su įrodymų vertinimo

---

⁹⁸ BIKELIS S. *Tyčinė kaltė baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. Apie kaltės sampratą ir kaltės teorijas.* Daktaro disertacija. Mykolo Romerio universitetas, 2007.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios, 2003, Nr. 89-2741, 15 straipsnio 2 dalies 1 punktas.*

problema. Teismai, vertindami surinktus įrodymus privalo vadovautis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso 20 straipsnio 5 dalies norma, pagal kurią, teisėjai įrodymus įvertina remdamiesi savo vidiniu įsitikinimu, pagrįstą išsamiu ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamiesi įstatymu. Šios kategorijos baudžiamosiose bylose yra pasitaikę atvejų, kai teismai neskiria pakankamo dėmesio kaltės nustatymui, tai yra, įvertinami ne visi įrodymai arba įrodymai vertinami atskirai, neanalizujant jų visumos. Pavyzdžiui, baudžiamojoje byloje nebuvo pateikti motyvai, kodėl kaltinamuosius teisinantys įrodymai priimti, o kaltinantys atmesti, kai kurie iš viso netirti arba iškraipyta jų prasmė.¹⁰⁰

Remiantis teismų praktika pažymėtina, kad kaltės nusatymo aspektu būtina įrodyti tai, kad asmuo disponuodamas neteisėtai narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turi bent bendrais bruožais suvokti, kad medžiagos, kuriomis jis disponuoja yra narkotinės ar psichotropinės. Įrodymais, kad kaltininkas suvokė, jog disponuoja šiomis neteisėtomis medžiagomis gali būti šių medžiagų įsigijimo, laikymo, suradimo aplinkybės ir kiti duomenys.

Taip pat neteisėto narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimo kvalifikavimui įtakos turi ne tik suvokimas, jog neteisėtai disponuota šiomis medžiagomis, bet ir tai, kaip nusikaltimo subjektas suvokė šių medžiagų kiekio kriterijus, tai yra nedidelio, didelio ir labai didelio. Pavyzdžiui, pirmosios instancijos teismas nustatė, kad kaltinamoji <...> neteisėtai, turėdama tikslą parduoti ar kitaip platinti, iš nenustatyto asmens už 2800 Lt nusipirkdama, įgijo labai didelį kiekį narkotinių medžiagų, kurių atsinešė prie namo <...> ir laikė, kol tą pačią dieną, jos buvo paimtos. Kaltinamoji teigė, nesuvokianti, jog įgijo labai didelį kiekį narkotinių medžiagų, tačiau Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, nurodė, kad šių medžiagų įsigijimo aplinkybės (nuteistoji sumoka didelę pinigų sumą, pirmosios instancijos teisme teigė, kad suprato, jog perka didelį kiekį, be to, ji buvo teista pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodeksko 260 straipsnio 1 dalį, taigi jai buvo žinoma narkotinių medžiagų kaina), patvirtina, kad nuteistoji žinojo, jog perka narkotines medžiagas, ir bent bendrais bruožais suvokė, jog įsigyja labai didelį kiekį.¹⁰¹ Taigi, šiuo atveju, teismo išvada, dėl kaltės nustatymo buvo pagrįsta išanalizavus ir įvertinus visumą įrodymų tai yra, atliktus veiksmus, jų pobūdį ir intensyvumą.

Tais atvejais, kai asmuo nesuvokia ir neturi ar negali suvokti, kad disponuoja narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon

---

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-610/2006.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-532/2009.

atsakomybėn, už šias veikas. Pavyzdžiui, jeigu asmuo vartoja, vaistus, įsigytus pagal gydytojo receptą, kurių sudėtyje yra narkotinių ar psichotropinių medžiagų ir perleidžia šiuos vaistus kitam asmeniui, kuriam gydymas šiais vaistais nėra paskirtas ir nėra duomenų apie šių asmenų suvokimą, kad šių vaistų sudėtyje yra minėtų medžiagų, tokie šių asmenų veiksmai nėra laikomi nusikalstama veika.

A.G. neįtardamas nieko blogo ir norėdamas padėti savo kolegei I. S. perdavė tris tabletes nuo galvos skausmo. I. S. žinodama, kad A. G. yra buvęs narkomanas ir tokių vaistų turi, taip pat suvokė, kad šie vaistai išrašomi pagal gydytojo receptą. A. G. pagal baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalį nuteistas už psichotropinių medžiagų platinimą, o I. S. pagal 259 straipsnio 2 dalį neteisėtą nedidelio kiekio psichotropinių medžiagų įsigijimą be tikslo platinti, už tai, kad A. G. neteisėtai neatlygintinai perdavė I. S. vaisto, kurio sudėtyje buvo psichotropinės medžiagos. Tačiau, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, nustatė, kad vien faktinės aplinkybės nereiškia, kad nuteistieji bent bendrais bruožais suvokė, jog perduodamos medžiagos sudėtyje yra psichotropinių medžiagų. O suvokimas, jog vaistas išrašomas pagal gydytojo receptą, neleidžia daryti vienareikšmės išvados, jog vaisto sudėtyje yra psichotropinių medžiagų.¹⁰²

Neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimo baudžiamosiose bylose apie asmens kaltę yra sprendžiama ne vie tik pagal kaltininko parodymus, bet ir pagal kitus objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius, kurie leidžia teismui daryti išvadą dėl kaltės buvimo ar nebuvimo asmens veiksmuose. Pavyzdžiui, kasacinės instancijos teismas, baudžiamojoje byloje yra pasisakęs dėl, objektyviųjų nusikalstamos veikos požymių, kaip visumos, vertinant kartu ir subjektyviuosius, tai yra tyčios kryptingumą. A. S. ir S. V. veikdami bendrininkų grupe pasikėsino neteisėtai įgyti labai didelį kiekį narkotinių medžiagų, tačiau neigė jiems inkriminuotą nusikalstamą veiką. Teismas įvertindamas objektyviuosius nusikalstamos veikos požymius, pasienio policijos pareigūnų parodymus, rašytinius bylos įrodymus ir iš dalies pačių nuteistųjų parodymus, padarė išvadą, dėl kaltės buvimo.¹⁰³

Kvalifikuodami nusikalstamas veikas, yra atsižvelgiama į tiesioginės tyčios apibrėžtumą, tai yra, kuomet kaltinamasis siekė įgyti labai didelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų, tačiau to padaryti nepavyko arba medžiagų kiekis buvo vertinamas, kaip nedidelis, jo veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas įgyti labai didelį kiekį narkotinių

---

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-278/2008.

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-275/2007.

medžiagų. O esant neapibrėžtai tyčiai kaltininko padaryta veika kvalifikuojama pagal kilusius padarinius, tai yra, asmuo atsako, pagal baudžiamojo kodekso straipsnį, numatantį atsakomybę už kilusius padarinius.¹⁰⁴

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 261 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimą nepilnamečiams. Įstatymų leidėjas šią nusikalstamą veiką laiko pavojingesne, dėl to, kad šių medžiagų platinimas yra skirtas labiausiai pažeidžiamai ir lengvai pasiduodančiai asmenų grupei. Teismų praktikoje pripažįstama, kad už baudžiamojo kodekso 261 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos padarymą yra baudžiamas asmuo, platinęs narkotines ar psichotropines medžiagas bent vienam nepilnamečiui.¹⁰⁵ Nepilnamečiu yra laikomas bet kuris asmuo, kuris tuo metu, kai kaltininkas jam platino šias medžiagas, buvo jaunesnis nei aštuoniolika metų. Remiantis teismų praktika, baudžiamoji atsakomybė pagal šį straipsnį kyla tuomet, kai kaltininkas suvokė, jog asmuo, kuriam jis platino narkotines ar psichotropines medžiagas yra nepilnametis.¹⁰⁶ Pažymėtina, kad baudžiamoji atsakomybė kyla tik fiziniam asmeniui, kuriam yra 18 m. Kaip buvo minėta anksčiau, remiantis baudžiamojo kodekso 260 straipsniu, baudžiamoji atsakomybė galima ir juridiniam asmeniui, todėl įstatymo leidėjo tokia pozicija laikytina nesuprantama, kodėl už pavojingesnės veikos padarymą nėra įtraukiamas ir juridinis asmuo.

Kartais šio baudžiamojo kodekso straipsnio taikymas praktikoje gali pasirodyti problematiškas, įrodinėjant, jog kaltininkas turėjo suvokti, kad narkotines ar psichotropines medžiagas platina nepilnamečiams, nes remiantis bylų pavyzdžiais, matyti, jog dažniausiai kaltinamieji neigia savo kaltę, dėl platinimo nepilnamečiams. Pavyzdžiui, D. J. nežinojo ir nesuvokė, jog merginos, kurioms jis išplatino psichotropinę medžiagą, buvo nepilnametės, tačiau teismai, argumentuotai paneigė tokią kaltinamojo poziciją, teigdamai, kad nuteistasis žinojo jų amžių, nes tuo domėjosi, sužinojo ne tik amžių, bet ir tai, kad mokosi dešimtoje klasėje taip pat teismas įvertino nepilnamečių išvaizdą, kuri iš esmės atitinka jų amžių.¹⁰⁷

Narkotinių ar psichotropinių medžiagų pardavimo ar kitokio platinimo tikslo buvimas ar nebuvimas turi reikšmės teisingai kvalifikuojant asmens, traukiamo baudžiamojon atsakomybėn už neteisėto narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimo, veiksmus. Atsakomybė už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, turint

---

¹⁰⁴ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009. Psl. 348.

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-395/2010.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-263/2012.

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-263/2012.

tikslą jas parduoti ar kitaip platinti yra numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnyje¹⁰⁸, o atsakomybė be šio tikslo yra numatyta baudžiamojo kodekso 259 straipsnyje. Tai yra esminis kriterijus atribojantis narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, gabenimą ar siuntimą nuo baudžiamajame kodekse 260 straipsnyje nurodytų alternatyvių nusikalstamų veikų.

Neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, turint tikslą jas parduoti ar kitaip platinti, nusikalstamos sudėties būtinuoju požymiu yra tikslas šias medžiagas parduoti ar kitaip platinti. Remiantis teisine literatūra, tikslas parduoti ar kitaip platinti narkotines ar psichotropines medžiagas pasireiškia, kai kaltininkas neteisėtai šias medžiagas gamina, perdirba, įgyja, laiko, gabena ar siunčia norėdamas ne pats jas vartoti, o perleisti atlygintinai arba neatlygintinai bent vienam asmeniui.¹⁰⁹

Kaip rodo teismų praktikos analizė, teismams ar ikiteisminio tyrimo pareigūnams dažnai kyla sunkumų įrodinėjant platinimo tikslą. Šios nusikalstamos veikos tikslo buvimas įrodinėjamas remiantis ne tik kaltininko parodymais, bet ir kitomis bylos faktinėmis aplinkybėmis.¹¹⁰ Pavyzdžiui, nustatant kaltininko tikslo buvimą, svarbią reikšmę gali turėti įvairios aplinkybės, susijusios su kaltinamuoju, tai, kad pats kaltininkas jų nevartoja arba vartoja, liudytojų parodymai, narkotinių ar psichotropinių medžiagų itin didelis kiekis. Remiantis baudžiamojo kodekso normomis, nėra aiškūs kriterijai, kuriais remiantis, būtų nustatytas kaltininko tikslo turėjimas. Todėl manytina, kad teismas privalo atsižvelgti į visus byloje surinktus duomenis ir visapusiškai bei teisingai kvalifikuoti tikslo buvimą ar nebuvimą.

Įdomu pastebėti tai, kad remiantis baudžiamojo kodekso 260 straipsniu, baudžiamoji atsakomybė kyla tuomet, kai kaltinamasis turi tikslą platinti šias medžiagas, o remiantis baudžiamojo kodekso 259 straipsniu, neturint tikslo, tačiau pažymėtina, kad pastarasis straipsnis neapima didelio kiekio narkotinių medžiagų, todėl kaltinamojo veiksmai, disponuojant dideliu kiekiu, neturint tikslo medžiagų platinti bus kvalifikuojami pagal baudžiamojo kodekso 260 straipsnį. Svarstyтина, ar vien tik didelio kiekio nustatymas rodo kaltinamojo tikslą šias medžiagas platinti, tačiau matyti, kad teismai kvalifikuodami šias veikas, atsižvelgia į visumą byloje surinktų įrodymų ir vien tik didelio kiekio turėjimas, nėra pagrindinė aplinkybė, rodanti kaltinamojo tikslo platinti buvimą.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 89-2741.

¹⁰⁹ ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas; BIELIŪNAS, Egidijus. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentars. Specialioji dalis. III tomas*. Registrų centras, Vilnius, 2010.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalga. 2013.

Kaip buvo minėta anksčiau, tikslo nustatymas yra gana problematiškas teismų praktikoje, neretai pasitaiko atvejų, kai yra neįvertinamos arba neteisingai įvertinamos faktinės bylos aplinkybės ir dėl to yra netinkamai motyvuojamas bei inkriminuojamas šio tikslo buvimas kaltininko veiksmuose. Svarbus aspektas yra tai, kad jeigu asmuo neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabenė ar siuntė narkotines ar psichotropines medžiagas, tačiau šios medžiagos nebuvo parduotos ar kitaip platinamos, tačiau tokie veiksmai gali būti kvalifikuojami pagal baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalį arba 2 dalį nustačius, kad šie veiksmai buvo atlikti, turint tikslą šias medžiagas parduoti ar kitaip platinti. Tai reiškia, kad baudžiamoji atsakomybė už šią nusikalstamą veiką yra išplečiama ir galima net ir be realaus šių medžiagų platinimo, o tik nustačius, jog kaltininkas turėjo tokį tikslą.

Taip pat remiantis teismų praktika yra išaiškinta, kad tikslas parduoti ar kitaip platinti gali susiformuoti jau įsigijus narkotinių ar psichotropinių medžiagų arba dar prieš įsigyjant šių medžiagų. Žinoma, tokio tikslo nustatymas yra gana sudėtingas ir turi būti vertinamas tik abejonės nekeliančiais įrodymais.¹¹¹ Pavyzdžiui, asmuo susitaria išplatinti, tai yra parduoti narkotines ar psichotropines medžiagas, prieš jas įsigydamas.

Pažymėtina, kad teismų praktikoje vien ta aplinkybė, kad asmuo pats vartoja narkotines ar psichotropines medžiagas, nereiškia, jog šis asmuo neturi tikslo šias medžiagas parduoti ar kitaip platinti. Pavyzdžiui, A. S. organizavo narkotinių medžiagų ir labai didelio kiekio psichotropinių medžiagų neteisėtą įsigijimą, laikymą ir gabenimą į pataisos namus ir tų medžiagų įsigijo, o po to jas paslėptas laikė pataisos namų <...> ir turėdamas tikslą pardavė ir platino. A. S. būdamas priklausomas nuo narkotinių medžiagų, teigė, kad šias įsigijo savo reikmės, tačiau, faktas, kad nuteistasis pats vartojo narkotikus, nepaneigia jam inkriminuotos nusikalstamos veikos požymių, o tik parodo, kad šalia platinimo tikslo nuteistasis turėjo ir kitą, tai yra siekė ir savo poreikiams.¹¹²

Remiantis teismų praktika aišku yra tai, kad jei asmuo disponuoja labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu, nepaisant to, ar jis turėjo tikslą šias medžiagas parduoti ar kitaip platinti, jo nusikalstama veika yra kvalifikuojama pagal baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 3 dalį, byloje ištirtais įrodymais nustatyta, kad A. L. organizavo labai didelio kiekio psichotropinių medžiagų įsigijimą ir gabenimą. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija nutartyje pažymėjo, kad vien tik tokio kiekio

---

¹¹¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-781-2007.

¹¹²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-247/2010.

psichotropinių medžiagų įgijimas leidžia daryti išvadą, kad asmuo veikia darė turėdamas tikslą minėtas medžiagas platinti.¹¹³

Remiantis informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniais duomenimis apie asmenis, padariusius nusikaltimus, susijusius su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, darytina išvada, jog šiuos nusikaltimus dažniausiai padaro asmenys, neturėdami tikslo šių medžiagų platinti, tai sudaro apie 59 procentus šios nusikalstamos veikos. Asmenys, kurie platino labai didelį kiekį šių medžiagų sudaro apie 10 procentų šios nusikalstamos veikos.¹¹⁴

Motyvas nagrinėjamų nusikalstamų veikų bylose nėra įrodinėtas, tai reiškia, kad numatant baudžiamąją atsakomybę už šias veikas teismams nėra privalu įrodinėti motyvo buvimą ar nebuvimą, tačiau kaltinamojo asmens motyvai, konkrečiu atveju gali parodyti nusikalstamos veikos subjekto pavojingumą. Dažniausiai tokie nusikaltimai padaromi siekiant pasipelnyti, tačiau neatmestini ir kiti įvairūs galimi motyvai, kurie parodytų šios veikos subjekto pavojingumą.

Apibendrinant, galima teigti, kad kaltės nustatymo aspektu būtina įrodyti tai, kad neteisėtai disponuodamas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, kaltininkas turi suvokti, kad medžiagos, kuriomis jis disponuoja yra narkotinės ar psichotropinės ir suvokti, kad neteisėtai gamina, perdirba, įgyja, laiko, gabena ar siunčia šias medžiagas ir siekia tai daryti turėdamas arba neturėdamas tikslą jas parduoti ar kitaip palatinti arba suvokdamas, kad šias medžiagas neteisėtai parduoda ar kitaip platina, ir nori tai daryti. Narkotinių ar psichotropinių medžiagų pardavimo ar kitokio platinimo tikslo buvimas ar nebuvimas turi reikšmės teisingai kvalifikuojant asmens, traukiamo baudžiamojon atsakomybėn už neteisėto narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimo, veiksmus. O motyvo nurodymas baudžiamojoje byloje gali parodyti šios veikos subjekto pavojingumą.

---

¹¹³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-267/2006.

¹¹⁴ Remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statistiniais duomenimis, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 metais, sudaryta autoriaus.

3. Baudžiamieji teisiniai padariniai už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis

3.1. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra savarankiškas nusikalstamos veikos padarinys, kurio esmė, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo yra atleidžiamas nuo tų teisinių padarinių, kurie sudaro baudžiamosios atsakomybės turinį.¹¹⁵ Šiuolaikinės teisės doktrinoje vyrauja nuomonė, kad nusikalstamą veiką padariusio asmens nubaudimas, nėra vienintelė priemonė, realizuojanti baudžiamosios teisės ar bausmės tikslus. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrojoje dalyje yra numatyta, kad bausmės tikslus galima pasiekti ir atleidžiant asmenis nuo baudžiamosios atsakomybės nustatytais pagrindais ir sąlygomis.¹¹⁶

Lyginant senąjį 1961 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir naująjį baudžiamąjį kodeksą, matyti, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, neturint tikslo jas platinti, sąlygos beveik nesikeitė, tačiau pakito veikų sąrašas, už kurias asmuo galėtų būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.

2 lentelė. Palyginamoji atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės galimybių analizė naujajame ir senajame Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose kodeksuose¹¹⁷

Kaip matyti iš palyginamosios lentelės, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, neturint tikslo jas platinti iš dalies buvo praplėstas, numatant atleidimą ne tik už įgijimą, laikymą, bet ir šių medžiagų gaminimą. Tačiau, naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nėra numatytas atleidimas už šių medžiagų gabenimą ir siuntimą. Manytina, kad tokia įstatymo leidėjo pozicija nėra pagrįsta ir teisinga, todėl būtų tikslingiau numatyti atleidimą ir už šių medžiagų gabenimą ir siuntimą.

Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 3 dalimi numatyti du atvejai, kuomet yra pagrindas asmenį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimą, įgijimą ir laikymą be tikslo jas

---

¹¹⁵ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741*.

¹¹⁷ Žiūrėti prieduose.

platinti.¹¹⁸ Nustačius tikslą šias medžiagas platinti, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal minėtą straipsnį nėra galimas.

Pirmuoju atveju, asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleistas, kuomet savo noru kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigą medicininės pagalbos, tai yra kreipiamasi norint pradėti gydytis nuo narkomanijos. Pagrindas šiuo atveju atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės atsiranda ne nuo jo kreipimosi į medicinos įstaigą momento, bet nuo realaus gydymo nuo narkomanijos pradžios, nes teismas turi įsitikinti, kad asmens noras gydytis nuo narkomanijos yra tikras, o ne tik būdas išvengti baudžiamosios atsakomybės.¹¹⁹

Antruoju atveju, asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleistas, kuomet savo noru kreipėsi į valstybės instituciją norėdamas atiduoti neteisėtai pagamintas, įgytas, laikytas narkotines ar psichotropines medžiagas neturint tikslo jas platinti. Pažymėtina, kad nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo gali būti atleistas tik už konkrečių narkotinių ar psichotropinių medžiagų, kurios buvo vartotos ar kurios buvo atiduotos, pagaminimą, įgijimą ir laikymą. Už kitus neteisėto disponavimo šiomis medžiagomis būdus kaltininkas baudžiamojon atsakomybėn traukiamas bendraisiais pagrindais.

Teismas taikydamas atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą neturint tikslo jas platinti, abiem atvejais turi nustatyti, asmens veiksmų, tai yra, kreipimosi į sveikatos įstaigą ar valstybės instituciją savanoriškumą. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas, nutarime, yra išaiškinęs, kad savanorišku narkotinių ar psichotropinių medžiagų atidavimu pripažįstamas šių medžiagų perdavimas policijai ar kitoms teisėsaugos institucijoms, jei asmuo padaro tai savo valia, nepriklausomai nuo motyvų, turėdamas realią galimybę ir toliau jomis disponuoti.¹²⁰

Taigi, savanorišku kreipimusi yra laikomi tie atvejai, kai asmuo kreipiasi į sveikatos priežiūros įstaigą ar valstybės instituciją savo valia ar savo iniciatyva, o ne suvokęs jam kylančios atsakomybės grėsmę ar žinodamas, kad tam tikros įstaigos yra pradėjusios pavyzdžiui, ikiteisminį tyrimą dėl neteisėto šių medžiagų disponavimo. Todėl yra svarbu nustatyti, kad asmuo taip elgiasi dėl savo apsisprendimo savanoriškai, pavyzdžiui, norėdamas

---

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741. 259 straipsnio 3 dalis.

¹¹⁹ BIELIŪNAS, Egidijus; ŠVEDAS, Gintaras; ABRAMAVIČIUS, Armanas. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. III tomas. Specialioji dalis*. Registrų centras, 2010, Vilnius. Psl. 304.

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisėjų Senato nutarimas, dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo. 2002 m. birželio 21 d. Nr. 37.

išsigydyti nuo narkomanijos, o ne dėl objektyvių aplinkybių, siekdamas išvengti baudžiamosios atsakomybės.

Teisės literatūroje galima sutikti skirtingas nuomones dėl, savanoriško kreipimosi, pavyzdžiui, E. Gruodytės nuomone, savanorišku atidavimu laikomas narkotikų atidavimas iki kratos darymo momento arba netgi ir jos darymo metu, tačiau tik tais atvejais, kai asmeniui išlieka teisė jomis laisvai disponuoti, bet jis ta teise nepasinaudoja ir kuomet asmuo yra įsitikinęs, kad šios medžiagos yra patikimai paslėptos ir nebus aptiktos atliekant patikrinimą.¹²¹ Manytina, kad ši autorės pozicija nėra teisinga, remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 145 straipsnio 1 dalimi, krata yra atliekama, kai yra pagrindas manyti, kad kokioje nors patalpoje ar kitokioje vietoje yra nusikalstamos veikos įrankių, nusikalstamu būdu gautų ar įgytų daiktų bei vertybių, taip pat daiktų ar dokumentų, galinčių turėti reikšmės nusikalstamai veikai tirti.¹²² O kratos darymo pagrindas yra motyvuota ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis.¹²³ Todėl darytina išvada, jog ikiteisminio tyrimo pareigūnai turi pakankamai duomenų apie tam tikrų medžiagų buvimo vietą ir yra didelė tikimybė, jog šios medžiagos bus surastos atliekant patikrinimą. Tad asmuo, kuris neteisėtai disponuoja narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis yra priverstas atiduoti šias medžiagas ne savo noru, o siekdamas išvengti baudžiamosios atsakomybės, todėl manytina, kad šių medžiagų atidavimas kratos darymo metu nėra savanoriškas. Pažymėtina, kad remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimu, atidavimas nėra savanoriškas, kai asmuo medžiagas atidavė teisėsaugos institucijoms po baudžiamosios bylos iškėlimo arba nors iki jos iškėlimo, tačiau suvokdamas savo atsakomybės neišvengiamumą, arba atidavė darant kratą ar pan.¹²⁴

Remiantis baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 3 dalimi, asmuo gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, tik tuomet, kai yra kreipimasis ne į bet kokią, o tik į nurodytą instituciją, siekdamas atiduoti narkotines ar psichotropines medžiagas. Tai yra, turi būti kreipiamasi į bet kurią teisėsaugos instituciją, pavyzdžiui, policiją, prokuratūrą arba į įstaigą, turinčią teisę disponuoti šiomis medžiagomis, pavyzdžiui, vaistine.

---

¹²¹ GRUODYTĖ, Edita. *Narkotikai ir baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2004. Psl. 297.

¹²² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341. 145 straipsnio 1 dalis.

¹²³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisėjų Senato nutarimas, dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo. 2002 m. birželio 21 d. Nr. 37.

Narkotinių ar psichotropinių medžiagų atidavimo būdas tam tikroms institucijoms, atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės taikyti neturi reikšmės. Neteisėtos narkotinės ar psichotropinės medžiagos gali būti atnešamos į tam tikras institucijas, atsiunčiamos paštu, perduodamos per tarpininkus ir pan. Svarbu yra nustatyti, jog šios medžiagos yra savanoriškai atiduodamos, o ne išreiškiamas tik ketinimas jas atiduoti.

Pažymėtina, kad asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą neturint tikslo jas platinti, tik už tą medžiagų kiekį, kurį atidavė valstybės institucijoms, o pavyzdžiui, už šių medžiagų kitą dalį, kurios neatidavė, o pasiliko sau, baudžiamojon atsakomybėn traukiamas bendraisiais pagrindais.

Tačiau probleminis aspektas yra tai, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 3 dalį yra numatytas tik už šių medžiagų gaminimą, įgijimą ir laikymą. Praktikoje gali pasitaikyti tokių situacijų, kuomet asmuo ne iš karto suvartoja narkotines ar psichotropines medžiagas, o nešiojasi su savimi, iš vienos vietos į kitą ar gabena jas į savo gyvenamąją vietą. Teismas atleisdamas asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės už šių medžiagų pavyzdžiui, įgijimą, privalės asmenį nubausti už šių medžiagų gabenimą, jeigu bus toks faktas nustatytas.

Taip pat į veikų sąrašą, kuomet asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės nėra įtrauktas šių medžiagų perdirbimas, o tik gaminimas. Kyla klausimas, ar narkotinių ir psichotropinių medžiagų perdirbimas yra pavojingesnė veika nei šių medžiagų gaminimas. Praktikoje gali pasitaikyti, kuomet asmuo iš vienu narkotinių medžiagų, pavyzdžiui, aguonų ekstrakto perdirba kitas narkotines medžiagas ir jas savanoriškai atiduoda tam tikroms įstaigoms, tačiau atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės už narkotinių ar psichotropinių medžiagų perdirbimą, remiantis baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 3 dalimi nėra numatytas. Manytina, jog įstatymų leidėjas turėtų numatyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės ne tik už narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimą, bet ir perdirbimą.

Remiantis baudžiamojo kodekso 39¹ straipsniu numatyta dar viena bendra atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės galimybė, asmuo gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės ir už veikas, susijusias su neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, tais atvejais, jeigu jis prisipažino dalyvavęs darant tokią nusikalstamą veiką ar

priklausęs nusikalstamam susivienijimui ir aktyviai padėjo atskleisti organizuotos grupės ar nusikalstamo susivienijimo narių padarytas nusikalstamas veikas.¹²⁵

Nagrinėjant teismų praktikas, pastebėta, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 3 dalį pasitaiko labai retai, o kartais ir neteisėtai priimant sprendimą dėl atleidimo, pavyzdžiui, netinkamai pritaikius minėto straipsnio normas. Kaip jau buvo minėta anksčiau, savanorišku kreipimusi nėra laikomas narkotinių ar psichotropinių medžiagų atidavimas, kuomet teisėsaugos institucijos yra pradėjusios ikiteisminį tyrimą ar kratą.

Taigi, apibendrinant galima sakyti, jog teismas tik išimtiniais atvejais gali taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, neturint tikslo jas platinti, nustatęs asmens veiksų savanoriškumą. Vadinasi, asmuo turi iš anksto savanoriškai kreiptis, tai yra, kol jam dar nėra inkriminuotas nusikaltimas. Manytina, kad šios normos buvimas baudžiamajame kodekse yra ganėtinais teigiamas. Asmenys, neteisėtai disponuojantys šiomis medžiagomis yra skatinami kreiptis į sveikatos priežiūros įstaigą ar kitą teisėsaugos instituciją, netaikant baudžiamosios atsakomybės už šiuos nusikaltimus. Taip pat siūlytina praplėsti baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 3 dalies veikų sąrašą, įtraukiant atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės ne tik už šių medžiagų gaminimą, įgijimą, laikymą, bet ir siuntimą, gabenimą ir perdirbimą.

3.2. Bausmės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą

Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 41 straipsnio 1 dalimi, bausmė yra apibūdinama kaip, valstybės prievartos priemonė, skiriama teismo nuosprendžiu nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą padariusiam asmeniui.¹²⁶ Įstatymų leidėjas numato skirtingas bausmių rūšis, atsižvelgiant į tai ar buvo padarytas nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas. Remiantis minėto straipsnio 2 dalimi, bausme yra siekiama, sulaikyti asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo, nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas, paveikti bausmę

---

¹²⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 7, 9, 23, 25, 37, 39, 44, 46, 47, 48, 51, 61, 62, 65, 67, 74, 75, 90, 92, 95, 97, 102, 105, 118, 119, 143, 175, 178, 186, 187, 188, 189, 199, 202, 212, 213, 215, 227, 249, 250, 251, 257, 260, 263, 272, 281, 291 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 39(1) ir 306(1) straipsniais įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1733.

¹²⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741, 41 straipsnio 1 dalis.

atlikusius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų ir užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą.¹²⁷

Atlikus sankcijų lyginamąją analizę, remiantis 1961 m., 2000 m., 2003 m., 2004 m., ir 2006 m. baudžiamojo kodekso įstatymais ir jų papildymais bei pakeitimais, matyti, kad baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui buvo labiau sugriežtinta tų asmenų atžvilgiu, kurie turi tikslą šias medžiagas platinti.¹²⁸

1961 m. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, 232¹ straipsnio 2 dalyje, numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimą, perdirbimą, laikymą, siuntimą, pardavimą ar kitokį platinimą, turint tikslą platinti, buvo numatyta laisvės atėmimo bausmė nuo 5 m. iki 10 m. Įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui, 260 straipsnio 1 dalyje sankcija už neteisėtą šių medžiagų disponavimą numatė kaltininkui taikyti arešto ar laisvės atėmimo bausmę iki 3 m. Įsigaliojus 2003 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimams 260 straipsnio 1 dalyje, laisvės atėmimo bausmė buvo padidinta, nustatant areštą arba laisvės atėmimą nuo 5 m. iki 8 m.¹²⁹ O įsigaliojus 2004 m. pakeitimams 260 straipsnio 1 dalies, įstatymų leidėjas pakeitė bausmes už šį nusikaltimą, palikdamas tik laisvės atėmimo bausmę, kuri iki šiol sudaro nuo 2 m. iki 8 m. laisvės atėmimą.¹³⁰

Ypatingai bausmės griežtėjimo tendencija matoma žvelgiant į 260 straipsnio 2 dalies pakeitimus. 2000 m. už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, gabenimą ar siuntimą didelio kiekio, turint tikslą šias medžiagas parduoti ar kitaip platinti buvo numatytas laisvės atėmimas nuo 2 m. iki 8 m. Įsigaliojus šio straipsnio pakeitimams nuo 2003 m. už šią veiką numatytas laisvės atėmimas nuo 8 m. iki 10 m. Teisės literatūroje galima sutikti nuomonę, kad narkotikų kontrolės klausimai nėra atsiejami nuo valstybių baudžiamosios politikos apskritai, todėl valstybėse, kuriose vyrauja griežtos

---

¹²⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741, 41 straipsnio 2 dalis.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

¹²⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 7, 9, 23, 25, 37, 39, 44, 46, 47, 48, 51, 61, 62, 65, 67, 74, 75, 90, 92, 95, 97, 102, 105, 118, 119, 143, 175, 178, 186, 187, 188, 189, 199, 202, 212, 213, 215, 227, 249, 250, 251, 257, 260, 263, 272, 281, 291 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 39(1) ir 306(1) straipsniais įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 38-1733.

¹³⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20, 42, 63, 67, 68, 72, 75, 77, 82, 90, 91, 92, 95, 97, 128, 144, 148, 150, 178, 182, 194, 195, 201, 204, 205, 210, 211, 212, 220, 221, 222, 223, 230, 236, 246, 248, 260, 263, 287, 306 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 228(1) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 108-4030.

bausmės, linkstama griežtai bausti ir už nusikaltimus, susijusius su narkotikais.¹³¹ O toks bausmių sugriežtinimas išreiškia griežtą valstybės politiką narkotikų platintojų atžvilgiu, kita vertus sumažina asmens galimybę pasitaisyti.¹³² Manytina, kad šiuo atveju, skirtumas tarp minimalios ir maksimalios 260 straipsnio 2 dalies sankcijos ribų yra pernelyg mažas, o atsižvelgiant į tai, kad minimali sankcijos riba yra nuo 8-erių metų, kai tuo tarpu įstatymų leidėjas už baudžiamojo kodekso 129 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką, numato minimalią sankcijos ribą nuo 7-erių metų, tokia įstatymo leidėjo pozicija nelabai suprantama. Juk pastarojo straipsnio nusikalstamos veikos objektas yra asmens gyvybė.

1961 m. BK 232⁵ straipsnio 2 dalyje už nepilnamečio lenkimą vartoti narkotikus buvo numatyta laisvės atėmimo bausmė nuo 10 m. iki 20 m. Šiuo metu galiojančiame baudžiamajame kodekse 261 straipsnyje už narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimą nepilnamečiams, numatytas laisvės atėmimas nuo 3 m. iki 12 m. Manytina, kad šios bausmės sankcija yra kur kas racionali ir egzistuoja plati riba tarp minimalios laisvės atėmimo bausmės ir maksimalios, o tai reiškia, jog teismams yra suteikiamos platesnės galimybės individualizuoti bausmę.

Dabartiniame baudžiamajame kodekse už nusikaltimus, susijusius su neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, kurie atitinka nesunkų ar apysunkį nusikaltimą, numatytos alternatyvios bausmės, pavyzdžiui, viešieji darbai, laisvės apribojimas, bauda ar areštas ar laisvės atėmimas. Tačiau didžioji dalis, nusikaltimų susijusių su neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, atsižvelgiant į pavojingumo laipsnį ir įstatymo saugomoms vertybėms sukeliama žalą yra priskiriama prie sunkių ar labai sunkių nusikaltimų, tad dažniausiai yra paskiriamas laisvės atėmimas. Netgi tais atvejais, kuomet pirmą kartą nuteistiems asmenims, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalį ar 2 dalį teismas skiria laisvės atėmimo bausmę, o įvertinęs byloje esančius duomenis, bausmės vykdymą gali atidėti.

Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, baudžiamojoje byloje, dėl skirtos griežčiausios bausmės rūšies pasisakė, kad V. Č. nuteistas pagal BK 260 straipsnio 3 dalį, kurios sankcijoje numatyta laisvės atėmimo bausmė nuo 10 m. iki 15 m. Kitų bausmės rūšių pagal baudžiamąjį kodeksą 260 straipsnio 3 dalį sankcijoje nenustatyta. Todėl teismui nekyla pareigos kiekvieną kartą motyvuoti, kodėl

---

¹³¹ LANKAUSKAS, Mindaugas. *Narkotikų kontrolės politika ir teisinių režimų ypatumai Europoje ir Lietuvoje*. Iš mokslinis – praktinis žurnalas Teisės problemos. Vilnius, 2013, Nr. 2 ISSN 1392-1592.

¹³² GRUODYTĖ, Edita. *Narkotikai ir baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2004.

paskyrė būtent to straipsnio, pagal kurį kvalifikuota teismo veika, sankcijoje numatyta vienintelė bausmės rūšis. Kita vertus, teismo sprendimas, nustatant tokios bausmės dydį, turi būti argumentuotas.¹³³ Tačiau tais atvejais, kai bausmės paskyrimo taisyklės nėra pažeistos, teismas konstatuoja, jog bausmė yra paskirta teisingai.

Teismų praktikoje labai dažnai pasitaiko, jog asmuo platindamas narkotines ar psichotropines medžiagas pats yra nuo jų priklausomas, tačiau teismas, skirdamas laisvės atėmimo bausmę nėra įpareigotas atsižvelgti į šią aplinkybę. Manytina, kad šiuo atveju asmens nuteisimas realia laisvės atėmimo bausme problemos neišspręs, nes tokiam asmeniui, kuris yra priklausomas nuo narkotinių medžiagų yra reikalinga kvalifikuota medicininė ar kitokia pagalba, kuri padėtų išgydyti priklausomybę nuo narkotinių medžiagų.

Remiantis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos statistiniais duomenimis¹³⁴, nuteistųjų asmenų, dėl neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis 2009–2014 m., laisvės atėmimo bausmėmis analizė rodo, kad tokiems asmenims teismai vidutiniškai skirdavo apie 6 m. 9 mėn. 26 dienas laisvės atėmimo, o nuteistiems areštu 1 mėn. 4 dienas. Nuteistųjų asmenų laisvės atėmimu ar areštu bausmės termino vidurkis 2009–2014 m. rodo tai, kad teismai paskiria vis didesnę laisvės atėmimo bausmę. Tai patvirtina ir kitas rodiklis, tai yra realiai atliktos bausmės termino pailgėjimas ir pagausėjimas nuteistųjų laisvės atėmimo vietose. Tačiau realiai nuteistieji neišbūna jiems skirtu laiku, o statistinių duomenų analizė parodė, kad nuteistieji laisvės atėmimu realiai pataisos namuose vidutiniškai išbūna 2 m. 5 mėn. ir 9 dienas, nuteistieji areštu – 1 mėn. 4 dienas.

Įstatymų leidėjas sankcijas stengiasi formuluoti taip, kad bausmės skyrimas atitiktų teisingumo vykdymo aktą.¹³⁵ Tačiau praktikoje teismams dažnai kyla sunkumų, kuomet yra skiriamos bausmės už sunkius ar labai sunkius nusikaltimus, nes dažniausiai jų sankcijose būna numatyta viena laisvės atėmimo bausmė ir nurodyta ne tik maksimali bet ir minimali šios bausmės trukmė. Todėl, praktikoje gali atsitikti taip, kad net ir minimali laisvės atėmimo bausmė atsižvelgiant į bylos aplinkybes atrodytų neteisinga.

---

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-748/2007.

¹³⁴ Pagal Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos statistinius duomenis ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos metinį pranešimą 2015. <http://ntakd.lt/index.php>

¹³⁵ PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009. 245 psl.

Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalimi ir 62 straipsniu, yra numatyti švelnesnės bausmės skyrimo, negu įstatyme, pagrindai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nekartą pabrėžęs, kad įstatymas teismui suteikia teisę, o ne pareigą, skirti švelnesnę, negu sankcijoje numatytą bausmę, o teismai taikydami baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalį turi nurodyti, kokios yra išimtinės aplinkybės, kad straipsnio sankcijoje numatytos bausmės paskyrimas šiam asmeniui už šios nusikalstamos veikos padarymą aiškiai prieštarautų teisingumo principui.¹³⁶ Be to, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas yra pažymėjęs, jog taikyti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalį galima tuomet, kai nėra baudžiamojo kodekso 62 straipsnio pagrindų.¹³⁷

Nagrinėjant teismų praktikas matyti, kad švelnesnės bausmės skyrimas, negu įstatyme numatytos bausmės, gali būti taikomas ir netgi sumažintas 5 kartus, tačiau tokie atvejai yra itin reti šių kategorijų bylose. Pavyzdžiui, kaltinamasis nuteistas pagal baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalį, laisvės atėmimu 2 m., prašo skirti švelnesnę bausmę, remiantis baudžiamojo kodekso 54 straipsniu, tačiau toks prašymas atmestinas, remiantis tuo, kad kaltinamasis padarė sunkų tyčinį nusikaltimą, yra ne kartą teistas administracinėmis nuobaudomis, nedirbantis, todėl tokios bausmės paskyrimas atitiktų teisingumo principui, o išimtinių aplinkybių taikyti šį straipsnį nėra. Arba, nuteistajam pagal baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 3 dalį, bausmė švelninama remiantis baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalimi iki 5 m. laisvės atėmimo, atsižvelgiant į visos bylos visumą ir į šią nusikalstamą veiką padariusį asmenį. Apžvelgus daugelį bylų sprendimų, matyti, kad švelnesnės bausmės skyrimas yra taikomas nedažnai.

Pažymėtina, kad bausmės švelninimas gali būti keičiamas kita alternatyvia bausmės rūšimi, pavyzdžiui, laisvės apribojimu su baudžiamojo poveikio priemonėmis.¹³⁸ Juolab, kad ir tarptautiniuose teisės aktuose pripažįstama, kad ilgas įkalinimas yra žalingas, nors žinoma, tam tikrais atvejais yra neišvengiamas.

Teismas svarstydamas bausmės vykdymo atidėjimo klausimą ir sprenddamas, ar bus pasiekti bausmės tikslai, numatyti baudžiamojo kodekso 41 straipsnio 2 dalyje, realiai bausmės neatliekant, atsižvelgia į visas bylos aplinkybes, ir ypač daug dėmesio skiria kaltininko asmenybei. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasakęs, kad teismai taikydami bausmės

---

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisėjų senato nutarimas. 2003 m. birželio 20 d., Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą. Nr. 40.

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisėjų senato nutarimas. 2003 m. birželio 20 d., Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą. Nr. 40.

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-401/2008.

vykdymo atidėjimą, turi įvertinti visus byloje esančius duomenis apie kaltininko asmenybę, ypatingą dėmesį skirti, kaip bausmės vykdymas paveiks teigiamus kaltininko socialinius ryšius, pavyzdžiui, kaltininkas galbūt neteks nuolatinio darbo, ar galimybės baigti mokslus arba nebus kam prižiūrėti mažamečių vaikų.¹³⁹

Remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 75 straipsnio nuostatomis, bausmės vykdymas gali būti atidedamas, asmeniui, nuteistam laisvės atėmimu ne daugiau kaip 6 m. už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus, arba ne daugiau kaip 4 m. už vieną ar kelis tyčinius nusikaltimus, išskyrus labai sunkius nusikaltimus.¹⁴⁰ Visgi, net ir esant visiems formaliems reikalavimams, turi būti pakankamas pagrindas, manyti, jog bausmės tikslai bus pasiekti be realaus bausmės atlikimo. Tai yra išimtinė teismo teisė, kuri realizuojama atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes.

Analizuojant nusikalstamas veikas įtvirtintas baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 1 ir 2 dalyse taip pat 260 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse ir 261 straipsnyje, darytina išvada, kad didžioji dalis šių nusikalstamų veikų, pagal nusikaltimo kategoriją atitinka sunkius ar labai sunkius nusikaltimus.¹⁴¹ 259 straipsnio 1 dalyje, 260 straipsnio 1 ir 2 dalyse įvardintos veikos, pagal nusikaltimo pavojingumą atitinka baudžiamojo kodekso 75 straipsnyje numatytus reikalavimus. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 1 dalyje yra numatytos ir kitos bausmės, kaip bauda arba areštas, teismas skirdamas bausmės rūšį ir ketindamas ją atidėti, turi apsvarstyti galimybę parinkti kitą alternatyvią bausmę, nesušijusią su laisvės atėmimu, pavyzdžiui skirti baudą arba areštą. Remiantis baudžiamojo kodekso 75 straipsniu nėra aišku, kokiom papildomom sąlygom ar pagrindams bausmės vykdymas gali būti atidėtas, įstatymų leidėjas nurodo, kad jeigu teismas nusprendžia, jog yra pakankamas pagrindas manyti, kad bausmės tikslai bus pasiekti be realaus bausmės atlikimo.

Tokiems asmenims, teismai paskiria baudžiamojo poveikio priemones, pavyzdžiui, įpareigoja gydytis priklausomybės ligas, kai nuteistasis sutinka. Iš dalies, toks vertinimas, vartotojų atžvilgiu, tai yra tų asmenų, kurie disponuoja narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, nedideliu kiekiu ir tik savo reikmėms, suteikia galimybę pasitaisyti ir taip pat suteikia galimybę gydytis.

---

¹³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas. 2000 m. birželio 16 d. „Dėl teismų praktikos atidedant paskirtųjų bausmių vykdymą“. Nr. 25.

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741, 75 straipsnis.

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741, 11 straipsnis.

Didesnių problemų teismas pasitaikydavo tuomet, kai teismai be pakankamo pagrindo taikydavo baudžiamojo kodekso 75 straipsnį. Šiuo atveju teismas, spręsdamas bausmės vykdymo atidėjimo galimybę, remdamasis 75 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies 3 punktu turi vadovautis ne tik formaliuoju kriterijumi, kad pavyzdžiui nusikalstama veika atitinka nesunkaus tyčinio nusikaltimo sampratą, bet ir vertinti nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdį, laipsnį, nuteistojo asmenybės teigiamas ir neigiamas savybes, jo elgesį šeimoje ir visuomenėje, polinkius, nusikalstamos veikos padarymo priežastis, elgesį po nusikalstamos veikos padarymo ir pan.¹⁴²

Šios situacijos sudėtingumą atspindi ir kitos bylos, pavyzdžiui, A. D. buvo nuteistas, pagal baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 1 dalį laisvės atėmimo bausme, 8 mėnesiams. Nuteistasis yra įgijęs aukštesnį išsilavinimą, nedirbantis ir išsituokęs, gyvenantis romų bendrijoje, anksčiau yra teistas 6 kartus. <...> Galutinė bausmė paskirta laisvės atėmimas 1 metams ir 9 mėnesiams. Teismas pritaikęs baudžiamojo kodekso 75 straipsnį, bausmės vykdymą atidėjo 2 metams, įpareigodamas nuteistąjį gydytis nuo narkomanijos ir nekeisti gyvenamosios vietos be institucijos, prižiūrinčios bausmės vykdymo atidėjimo, sutikimo.¹⁴³

Toks teismo sprendimas buvo priimtas neteisingai įvertinus visas kaltinamojo charakterizuojančias savybes. Teisėjui priimant sprendimą, dėl bausmės vykdymo atidėjimo reikia ne tik asmeninės intuicijos, gyvenimo ir profesinės patirties, teisinės sąmonės, bet ir specialių žinių apie asmenis, sergančius narkomanija ar tokių asmenų gydymo galimybes. Todėl manytina, kad nagrinėjamu atveju, teismas neįvertino socialinių nuteistojo gyvenimo aplinkybių, nes nuteistasis gyvena socialiai apleistoje aplinkoje, kuri aiškiai nepalanki jo gydymuisi nuo narkomanijos. Taip pat neigiamą nuteistojo asmenybę apibūdina ir tai, kad jis yra teistas šešis kartus. Svarbu yra ir tai, kad teismas skirdamas įpareigojimą gydytis nuo priklausomybės ligų, gali tai padaryti tik esant nuteistojo sutikimui, tai yra, turi egzistuoti aiškiai išreikšta nuteistojo valia gydytis. Jeigu nuteistasis toliau nevykdo teismo paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės ir įpareigojimų ar daro teisės pažeidimus, teismas nuteistojo elgesį kontroliuojančios institucijos teikimu priima sprendimą panaikinti bausmės vykdymo atidėjimą ir vykdyti pagal nuosprendį paskirtą bausmę.¹⁴⁴

---

¹⁴² Kauno apygardos teismo nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 1S-100-495/2016.

¹⁴³ GAVRILOVIENĖ, Marta. *Asmenų, priklausomų nuo narkotikų, bausmės vykdymo atidėjimo teisiniai aspektai: patirtis Lietuvoje*. Jurisprudencija. 2005, t. 70(62), P.100.

¹⁴⁴ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. birželio 11 d. nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 1A-778-303-2011.

Apibendrinant, galime daryti išvadą, bausmių, už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, griežtėjimas yra sąlygojamas politiniais sprendimais, kurie manytina yra ne visuomet teisingi ir nepagrįsti jokiais moksliniais įrodymais. Remiantis, neseniai vykusia diskusija „Lietuva ir UNGASS: pasaulis sieks reformų narkotikų politikos srityje, o kokių kelių pasuks Lietuva?“, kurioje buvo pristatyti įvairūs pranešimai ir projektai, pavyzdžiui, Aušra Širvinskienė pristatė projektą, kurio metu už narkotikų vartojimą sulaikyti asmenys nebuvo baudžiami, bet buvo nukreipti į gydymą. Pasak, Aušros Širvinskienės, tokia partnerystė davė teigiamų rezultatų, vien Vilniaus Naujininkų rajone projekto metu 17 proc. sumažėjo smulkių nusikaltimų.¹⁴⁵ Bet, visgi remiantis atlikta analize, matyti, kad Lietuvoje numatytos bausmės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, turint tikslą jas platinti yra gana griežtos.

Taip pat teismai tik išimtiniais atvejais gali taikyti švelnesnę, negu įstatyme numatytą, bausmę ir tai yra teismo teisė, o ne pareiga. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 54 straipsnio 3 dalies nuostatą teismas taiko tada, kai nėra pagrindo paskirti švelnesnę negu įstatymo numatytą bausmę pagal 62 straipsnio nuostatas, o įstatymo numatytos bausmės paskyrimas būtų neproporcingas konkrečiam baudžiamojo įstatymo pažeidimui, kaltininko asmenybei bei kitoms bylos aplinkybėms.

Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, bausmės vykdymo atidėjimas galimas tik išimtiniais atvejais, tai yra, kuomet kaltinamasis yra nuteisiamas už nesunkų, apysunkį ar sunkų nusikaltimą. Vertinant praktinę reikšmę, manytina, kad platesnės galimybės taikyti bausmės vykdymą gali teigiamai įtakoti nuteistuosius ir paskatinti jų norą gydytis nuo priklausomybės, o teismai vis dažniau taikydami bausmės vykdymo atidėjimą paskatina kaltinamuosius pasitaisyti.

---

¹⁴⁵ Baudimais grindžiamoje narkotikų politikoje nėra vietos sveikatos ir socialinėmis priemonėmis. Prieiga per internetą: <http://galiugyventi.lt/naujienos/audimais-grindziamoje-narkotiku-politikoje-nera-vietos-sveikatos-ir-socialinemis-priemonemis/>

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Įstatymo leidėjas pasirinktą disponavimo sampratą taiko plačiąją prasme, tačiau pati disponavimo sąvoka, pagal reikšmę neapima visų nusikalstamų veikų nurodytų XXXVII skyriaus straipsniuose. Siūlytina pakeisti XXXVII skyriaus pavadinimą, atsisakant disponavimo sąvokos. Skyriaus pavadinimą numatyti kaip, „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai visuomenės saugumui, susiję su narkotinėmis ar psichotropinėmis, nuodingosiomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis“, tuo pačiu nusikalstamos veikos būtų sisteminamos atsižvelgiant į rūšinį nusikalstamos veikos objektą.
2. Skirtingas Europos valstybių reglamentavimas, dėl neteisto disponavimo medžiagomis priklauso nuo pasirinktos baudžiamosios politikos krypties. Liberalesnės valstybės pasirenka narkotinių medžiagų dekriminalizavimą savo poreikiams, tačiau numato baudžiamąją atsakomybę už šių medžiagų platinimą. Griežtajam teisės režimui priklauso valstybės, kurios numato itin griežtas sankcijas dėl šių medžiagų disponavimo, neatsižvelgdamos į tikslo buvimą ar nebuvimą šias medžiagas platinti. Mišriajam modeliui priklauso valstybės, kurios griežtas sankcijas numato narkotinių medžiagų platintojams ir švelnesnes sankcijas šių medžiagų vartotojams savo poreikiams.
3. Objektas yra visuomenės sveikata, o šios nusikalstamos veikos dalykas yra neteisėtos narkotinės ar psichotropinės medžiagos, atsižvelgiant į šios nusikalstamos veikos dalyko kiekio kriterijus yra diferencijuojama baudžiamoji atsakomybė.
4. Šios nusikalstamos veikos gali pasireikšti alternatyviais veiksmais. Konstatuojant, kad buvo padarytos kelios veikos, privaloma įrodyti kiekvienos jų padarymo faktą.
5. Subjektas turi atitikti amžiaus kriterijus taip pat būti pakaltinamu arba ribotai pakaltinamu. Už baudžiamajame kodekse 260 straipsnyje numatytą veiką baudžiamoji atsakomybė galima ir juridiniam asmeniui. Siūlytina, numatyti baudžiamąją atsakomybę juridiniam asmeniui už baudžiamajame kodekse 261 straipsnyje nurodytą veiką.
6. Kaltininkas neteisėtai disponuodamas šiomis medžiagomis turi suvokti, kad neteisėtai, pavyzdžiui platina ir turi siekti tai daryti. Tikslo buvimas ar nebuvimas yra pagrindinis kriterijus atirbojantis baudžiamojo kodekso 259 straipsnio ir baudžiamojo kodekso 260 straipsnio nusikalstamas veikas.
7. Baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalyje, nusikalstamos veikos sankcijoje numatyta tik viena laisvės atėmimo bausmė nuo 2 iki 8 metų, kuri yra labai nelanksti. Siūlytina,

atsižvelgiant į tai, kad platinamas gali būti itin mažas kiekis, numatyti alternatyvias bausmės rūšis, atsižvelgiant į narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekį.

- 8.** Bausmės vykdymo atidėjimas galimas esant nesunkiam, apysunkiam ar sunkiam nusikaltimui, manytina, kad bausmės vykdymo atidėjimas gali teigiamai įtakoti asmenis, kurie yra priklausomi nuo narkotinių medžiagų.
- 9.** Siūlytina naikinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 2 dalį ir numatyti tik administracinę atsakomybę už neteisėtą disponavimą nedidelio kiekio narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimą, gaminimą, perdirbimą, įgijimą, laikymą, ir gabenimą, neturint tikslo šias medžiagas platinti. Tokios pozicijos laikymasis sušvelnintų atsakomybę vartotojų atžvilgiu, o pastarieji būtų vertinami humaniškiau.
- 10.** Numatyti, remiantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnio 3 dalimi, atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, kai asmuo, savo noru kreipiasi į sveikatos priežiūros įstaigą dėl medicinos pagalbos ar kreipiasi į valstybės instituciją norėdamas ne tik atiduoti neteisėtai pagamintas, įgytas, laikytas, bet ir perdirbtas bei gabenamas be tikslo platinti narkotines ar psichotropines medžiagas.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai:

1.1.Lietuvos Respublikos:

- 1.1.1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.
- 1.1.2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 2015, nr. 11216.
- 1.1.3. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 1985, nr. 1-1.
- 1.1.4. Lietuvos Respublikos pluoštinių kanapių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 135-6907.
- 1.1.5. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 54-1492.
- 1.1.6. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 1998, nr. 8-161.
- 1.1.7. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, nr. 63-1231.
- 1.1.8. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas, dėl nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 41-1899.
- 1.1.9. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas, dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 2000, nr. 4-113.
- 1.1.10. Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. lapkričio 4 d. nutarimas, dėl Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010- 2016 m. programos patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2010, nr. 132-6720.
- 1.1.11. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus įsakymas, dėl tarpžinybinės psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisijos sudarymo ir darbo reglamentavimo patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2014, nr. Nr. T1-161.

1.1.Europos Sąjungos:

- 1.1.1. Nacionalinė narkotikų politika: Nyderlandai. (*National drug policy: The Netherlands. Goal and objectives*). Prieiga per internetą:
<http://www.parl.gc.ca/content/sen/committee/371/ille/library/dolin1-e.htm>
- 1.1.2. Nacionalinė narkotikų politika: Švedija. (*National drug policy: Sweden*). Prieiga per internetą: https://en.wikipedia.org/wiki/Drug_policy_of_Sweden
- 1.1.3. Stokholmo rezoliucija. (*Stockholm resolution: European Cities Against Drugs*). Prieiga per internetą: <http://www.ecad.net/mission-statement?showall=&start=1>
- 1.1.4. Frankfurto rezoliucija. (*Frankfurt resolution 1990 m.*). Prieiga per internetą: <http://www.ukcia.org/politicsandlaw/frank.html>.
- 1.1.5. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Babanov*. Nr. *Byla C-84/08*. Prieiga per internetą: http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=9ea7d2dc30d57a809fc6d8904617a50dd12c0302d3df.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuNbN10?doclang=LT&text=&pageIndex=0&part=1&mode=DOC&docid=66729&occ=first&dir=&cid=121116

1.2. Tarptautinės teisės:

- 1.2.1. Jungtinių Tautų Chartija. *Valstybės žinios, 2002, nr. 15-557*.
- 1.2.2. 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios, 2001, nr. 51-1768*.
- 1.2.3. 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencija. *Valstybės žinios, 2001, nr. 50-1743*.
- 1.2.4. 1988 m. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija Dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. *Valstybės žinios, 1998, nr. 38-1004*.
- 1.2.5. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija. *2015 m. rugsėjo 25 d. „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“, iš autentiškas vertimas Vyriausybės kanceliarijos administracijos departamentas. [žiūrėta 2016 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: https://orangeprojects.lt/uploads/structure/docs/616_f0344be4d69247a960d9f29e16311d16.pdf*

2. Specialioji literatūra:

- 2.1. ABRAMAVIČIUS, Armanas. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga*. Vilnius: Eugrimus. 2000.

- 2.2. ANDERSON, Steve. *EIU Political Science Review . European Drug Policy: The Cases of Portugal, Germany, and The Netherlands*. 2012.
- 2.3. BIELIŪNAS, Egidijus; ŠVEDAS, Gintaras; ir ABRAMAVIČIUS, Armanas. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies komentaras*. III tomas. Vilnius: Registrų centras, 2010.
- 2.4. BULOTAITĖ, Laimutė. *Narkotikų vartojimo prevencija bendruomenėje. Pirminės sveikatos priežiūros darbuotojo žinynas*. Vilnius: Visuomenės sveikatos ugdymo leidykla „Sveikata“, 2002.
- 2.5. Europos narkotikų kontrolė. (*European Drug Policy: Analysis and case studies*). Prieiga per internetą: <http://norml.org/component/zoo/category/european-drug-policy-analysis-and-case-studies>
- 2.6. FEDOSIUKAS, Olegas. *Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė: teorija ir realybė*. Jurisprudencija. 2012, 19 (2): 715-738.
- 2.7. GAVRILOVIENĖ, Marta. *Asmenų, priklausomų nuo narkotikų, bausmės vykdymo atidėjimo teisiniai aspektai: patirtis Lietuvoje*. Jurisprudencija. 2005, t. 70(62), 99-106.
- 2.8. GREENWALD, Glenn. *Narkotikų dekriminalizavimas Portugalijoje, sėkminga patirtis kuriant narkotikų politiką. (Drug Decriminalization in Portugal, Lessons for Creating Fair and Successful Drug Policies)*. By the Cato Institute, 2009.
- 2.9. GRUODYTĖ, Edita. *Takoskyra tarp administracinės teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje*. Jurisprudencija. 2007, 8 (98): 89-94.
- 2.10. GRUODYTĖ, Edita. *Narkotikai ir baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
- 2.11. JUSTICKIS, Viktoras. *Kriminologija*. I dalis. Vilnius, 2001.
- 2.12. LANKAUSKAS, Mindaugas. *Narkotikų kontrolės politika ir teisinių režimų ypatumai Europoje ir Lietuvoje*. Iš mokslinis – praktinis žurnalas Teisės problemos. Vilnius, 2013, Nr. 2 ISSN 1392-1592.
- 2.13. *Narkotikų dekriminalizacija Portugalijoje. (Drug Decriminalization in Portugal: A Health-Centered Approach)*. Prieiga per internetą: <http://www.drugpolicy.org/resource/drug-decriminalization-portugal-health-centered-approach>
- 2.14. PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos Baudžiamoji Teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.

- 2.15. PEČKAITIS, Sigitas Justinas; GRUODYTĖ, Edita. *Naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso normų, reglamentuojančių atsakomybę už nusikaltimus, susijusius su disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, analizė ir tobulinimo kryptys*. Jurisprudencija.2003, 38 (30): 5-19.
- 2.16. ŠVEDAS, Gintaras. *Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika*. Jurisprudencija, teisė, 2012.
- 2.17. ŠVEDAS, Gintaras. *Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995-2005 metais*. Vilnius, 2005.
- 2.18. Tarptautinė narkotikų kontrolės taryba. *Tarptautinės narkotikų kontrolės galimybių ataskaita. Pakankamų galimybių užtikrinimas medicinos ir mokslo tikslams*. E/INCB/2010/1 priedas 1).
- 2.19. VAIŠVILA, Alfonsas. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia. 2004.

3. Teismų praktika:

- 3.1.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2009 sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje, 2K-21/2009*.
- 3.2.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. balandžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K- 159/2011*.
- 3.3.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-400/2007*.
- 3.4.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2005 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-621/2005*.
- 3.5.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2009 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-401/2009*.
- 3.6.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2008 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 1 A- 27-2008*.
- 3.7.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-218/ 2009*.
- 3.8.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2012 m. gruodžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-263/2012*.
- 3.9.Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. balandžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-162-2011*.

- 3.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-748/2007.
- 3.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. kovo 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-98/2008.
- 3.12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-632/2007.
- 3.13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-180/2007.
- 3.14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-225/2008.
- 3.15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-141/2012.
- 3.16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-435/2010.
- 3.17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2k-624/2006.
- 3.18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-610/2006.
- 3.19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-532/2009.
- 3.20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. gegužės 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-278/2008.
- 3.21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-275/2007.
- 3.22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-781-2007.
- 3.23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-247/2010.
- 3.24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr. 2K-267/2006.
- 3.25. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. birželio 11 d. nutartis, baudžiamojoje byloje, Nr. 1A-778-303-2011.

- 3.26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2010 spalio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje, Nr.2K-395/2010.*
- 3.27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas. *2000 m. birželio 16 d. „Dėl teismų praktikos atidedant paskirtųjų bausmių vykdymą“, Nr. 25.*
- 3.28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas. *2003 m. birželio 20 d. „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias nuosprendžio surašymą“, Nr. 40.*
- 3.29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas. *2002 m. birželio 21 d. „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo“, Nr. 37.*
- 3.30. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo nuosprendis. *Baudžiamojoje byloje, 2011 m. liepos 13 d. Nr. 1-811-203/2011*

SANTRAUKA

Šiame darbe nagrinėjama baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą. Pirmajame skyriuje, nagrinėjama teisės normų, reglamentuojančių neteisėto disponavimo šiomis medžiagomis, istorinė raida įvairiais Lietuvos valstybės laikotarpiais. Taip pat atskleidžiami, baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimą, ypatumai Lietuvoje ir kai kuriose Europos valstybėse.

Antrajame skyriuje yra nagrinėjama, baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą narkotinių ar psichotropinių medžiagų, rūšiniai nusikalstamos veikos požymiai. Atskleidžiant, šios nusikalstamos veikos objektą, dalyko sampratą bei dalyko kiekio reikšmę ir išsiaiškinant alternatyvias veikas, kurias apima disponavimo reikšmė. Taip pat išanalizuojami subjektyvieji požymiai, tikslo buvimo ar nebuvimo reikšmė, kaltės nustatymo problematiškumas. Remiantis statistiniais duomenimis, padaromos išvados dėl šios nusikalstamos veikos subjekto.

Trečiajame skyriuje nagrinėjama šios nusikalstamos veikos bausmės rūšys, atskleidžiami pagrindai ir sąlygos atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės vykdymo atidėjimo.

SUMMARY

This thesis analyzes the criminal for unlawful possession of narcotic or psychotropic substances. In the first chapter, the author analyzes the criminal for unlawful possession of narcotic and psychotropic substances the historical development. Also, thesis analyzes the international legal framework related to drug control and drugs control policies in various European countries. The author thus recommends the elimination of use related activities from the Criminal Code as they can't be considered serious offences.

In the second chapter, the author analyzes the peculiarities of the Lithuania legal regime. In Lithuania criminal law, a significant distinctions is made between dealers and users. The type of prosecution depends on the amount of drug involved, if there is no other evidence of intent to sell. Also, the author analyzes the distribution of narcotic or psychotropic substances among minors.

The third chapter analyzes types of penalties for unlawful possession of narcotic or psychotropic substances and imposition of a more lenient penalty than provided for by a law. Also, the thesis analyzes release from the criminal liability and suspension of a sentence and release form a penalty.

PRIEDAI

1 lentelė. Lyginamoji 1961 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodeks, 2003 m. balandžio 31 d. redakcija ir naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso analizė

1961 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodeks, 2003 m. balandžio 31 d. redakcija	Naujasis Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas
Neteisėtai gaminti ar psichotropinių medžiagų gaminimas, įgijimas, laikymas, gabenimas, siuntimas, neturint tikslo parduoti ar kitaip platinti (232 ¹ str. 1 d.).	Tas, kas neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabeno ar siuntė narkotines ar psichotropines medžiagas neturėdamas tikslo jas parduoti ar kitaip platinti (259 str. 1 d.).
	Tas, kas neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabeno ar siuntė nedidelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų neturėdamas tikslo jų parduoti ar kitaip platinti (259 str. 2 d.).
Asmuo, savanoriškai atidavęs psichotropines ar narkotines medžiagas, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už atiduotų psichotropinių ar narkotinių medžiagų įgijimą, taip pat už laikymą, gabenimą ar siuntimą (232 ¹ str. 6 d.). Asmuo, savanoriškai kreipėsis į medicinos įstaigą dėl medicinos pagalbos suteikimo ryšium su psichotropinių medžiagų vartojimu ne medicinos tikslais, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtai vartotų psichotropinių ar narkotinių medžiagų įgijimą, laikymą, gabenimą ir siuntimą (232 ¹ str. 7 d.).	Asmuo, kuris savo noru kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigą dėl medicinos pagalbos ar kreipėsi į valstybės instituciją norėdamas atiduoti neteisėtai pasigamintas, įgytas, laikytas be tikslo platinti narkotines ar psichotropines medžiagas, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už vartotų ar atiduotų narkotinių ar psichotropinių medžiagų gaminimą, įgijimą ir laikymą (259 str. 3 d.).
Neteisėtai gaminti ar psichotropinių medžiagų gaminimas, įgijimas, laikymas, gabenimas, siuntimas, turint tikslą jas parduoti ar kitaip platinti, taip pat neteisėtai jų pardavimas ar kitoks platinimas (232 ¹ str. 3 d.).	Tas, kas neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabeno ar siuntė narkotines ar psichotropines medžiagas turėdamas tikslą jas parduoti ar kitaip platinti arba pardavė ar kitaip platino narkotines ar psichotropines medžiagas (260 str. 1 d.).
	Tas, kas neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabeno ar siuntė didelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų turėdamas tikslą jas parduoti ar kitaip platinti arba pardavė ar kitaip platino didelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų (260 str. 2 d.).
	Tas, kas neteisėtai gamino, perdirbo, įgijo, laikė, gabeno, siuntė, pardavė ar kitaip platino labai didelį kiekį narkotinių ar psichotropinių medžiagų (260 str. 3 d.).

	Tas, kas platino narkotines ar psichotropines medžiagas nepilnamečiams (261 str.).
--	---

2 lentelė. Palyginamoji atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės galimybių analizė naujajame ir senajame Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose kodeksuose

1961 m. Kodeksas (2003 m. balandžio 30 d. redakcija). BK 232 ¹ 6- 7 dalys.	2000 m. Kodeksas (2003 m. gegužės 1 d. redakcija). BK 259 str. 3 dalis.
<p>Asmuo, kuris savanoriškai kreipėsis į medicinos įstaigą dėl medicinos pagalbos suteikimo ryšium su psichotropinių medžiagų vartojimu ne medicinos tikslais, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą vartotų psichotropinių medžiagų ar narkotinių medžiagų:</p> <p>įgijimą,</p> <p>laikymą,</p> <p>gabenimą,</p> <p>siuntimą</p>	<p>Asmuo, kuris savo noru kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigą dėl medicinos pagalbos atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už vartotų ar atiduotų narkotinių ar psichotropinių medžiagų:</p> <p>įgijimą,</p> <p>laikymą,</p> <p>gaminimą</p>
<p>Asmuo, savanoriškai atidavęs psichotropines ar narkotines medžiagas, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už atiduotų medžiagų:</p> <p>įgijimą,</p> <p>laikymą,</p> <p>gabenimą,</p> <p>siuntimą</p>	<p>Asmuo, kuris savo noru kreipėsi į valstybės instituciją, norėdamas atiduoti šias medžiagas, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už vartotų ar atiduotų narkotinių ar psichotropinių medžiagų</p> <p>įgijimą,</p> <p>laikymą,</p> <p>gaminimą</p>